INŠTITUCIONALIZÁCIA LOBINGU

AKO PROTIKORUPČNÝ NÁSTROJ

Situačná analýza

Center for Economic & Social Analyses
M.E.S.A.10

NPOA

Bratislava

október 2002

Vypracovanie situačnej analýzy bolo možné na základe finančnej podpory
Nadácie pre podporu občianskych aktivít

INŠTITUCIONALIZÁCIA LOBINGU AKO PROTIKORUPČNÝ NÁSTROJ

Situačná analýza

október 2002

M.E.S.A.10 - Centrum pre ekonomické a sociálne analýzy
Hviezdoslavovo nám. 17, 811 02 Bratislava
Slovenská republika
tel.: +421–2–544 35 328, 544 34 009
fax: +421–2–544 32 189
e-mail: mesa10@mesa10.sk
www.mesa10.sk

Členovia expertného tímu a autori:

Jana Červenáková
Jaroslav Kling
Jaroslav Pilát
Oľga Reptová
Martin Valentovič

Neprešlo jazykovou úpravou

Copyrights © M.E.S.A.10, Bratislava, október 2002

OBSAH

ÚVOD 2

1. RÁMCOVÉ VYMEDZENIE LOBINGU
1.1. Definícia lobingu 3
1.2. Znaky lobingu 3
1.3. Verejné ciele lobingu 3
1.4. Lobovaní 3
1.5. Lobujúci 3
1.6. Vplyv lobingu 3

2. IDENTIFIKÁCIA PROBLÉMU-PRÍČINY LOBINGU
2.1. Ovládnutie štátu firmami 4
2.2. Rozhodovací mechanizmus 4

3. POTENCIÁLNE MIESTA LOBOVANIA
3.1. Analýza súčasných možností vplývania na verejné rozhodovanie 6
3.2. Orgány spoločností napojených na verejné financie 11

4. ANALÝZA SKUPÍN VYKONÁVAJÚCICH LOBING
4.1. Základná charakteristika 16
4.2. Príklady činností v oblasti lobingu skupinových záujmov 17
4.3. Lobing individuálnych záujmov 20
4.4. Individuálne záujmy pod maskou profesných záujmov 22
4.5. Lobing regionálnych záujmov 22
4.6. Prípadová štúdia - poviné zmluvné poistenie motorových vozidiel 23

5. INŠTITUCIONALIZÁCIA LOBINGU AKO PROTIKORUPČNÝ NÁSTROJ
. 26

LITERATÚRA
. 30

Úvod

Na začiatku roka 2000 sa konala v Bratislave v hoteli Devín medzinárodná konferencia s názvom Korupcia versus lobing. Na konferencii odznelo niekoľko zaujímavých príspevkov. Aj o vzťahu korupcie a lobingu. O korupcii sa popísalo, aj pohovorilo veľa. Lobing akoby sme s istým rešpektom či s istou nevšímavosťou obchádzali. Aj na diskusnom klube Slovenského ekonomického fóra sa o lobingu diskutovalo, ako aj na pracovnom stretnutí na Úrade vlády začiatkom roka 2002 za účelom možnej regulácie vstupu verejnosti a organizovaných záujmových skupín do legislatívneho a rozhodovacieho procesu v orgánoch verejnej moci. Pritom je nesporné, že existujú medzi nimi spoločné aj rozdielne znaky.

Keď sme v apríli t.r. uskutočnili seminár k danej tematike, nepredpokladali sme, že bude také náročné zodpovedať na nevypovedanú otázku. Je lobing v slovenskom ponímaní možným zdrojom korupcie? Aký je lobing na Slovensku? Kto sú lobisti a kto sú lobovaní a je nutné lobing regulovať, či inštitucionalizovať? Na tieto otázky chceme odpovedať situačnou analýzou, ktorú sme nazvali Inštitucionalizácia lobingu ako protikorupčný nástroj. V situačnej analýze popisujeme a analyzujeme určité kroky tak záujmových a profesných združení, ako aj poradných orgánov vlády pri ovplyvňovaní rozhodnutí na rôznych stupňoch štátnej správy, na parlamentnej úrovni. Takisto sme sa pokúsili v analýze dešifrovať ich záujmy a pravidlá správania sa.

Naším cieľom nebolo spracovať legislatívny rámec zákona. Len presvedčiť verejnosť a všetky zúčastnené subjekty rozhodovacieho procesu, že lobing v súčasných podmienkach na Slovensku je možným zdrojom korupcie. Zároveň že jeho možnou inštitucionalizáciou, ale najmä jeho verejným a transparentným vykonávaním bude možné dosiahnuť naformulovanie verejných cieľov lobingu a odstrániť z povedomia verejnosti negatívny význam lobovania, či lobingu a poukázať na dôležitosť existencie jasných pravidiel pri presadzovaní legislatívnych návrhov, ako aj pri získavaní rôznych povolení, licencií a pod.

A či sú problémy s lobingom ? Na už spomenutej medzinárodnej konferencii v roku 2000 významný český politik pán Michael Žantovský povedal :"problém s lobingem v ČR nespočíva v tom, že je ho příliš mnoho, ale v tom, že je ho příliš málo. Působení zájmových skupin na volené představitele a státní správu je přirozenou a nedílnou součastí demokracie". Podľa spracovateľov tejto situačnej analýzy sa to dá povedať aj o skutočnom lobingu na Slovensku.

© M.E.S.A.10, Bratislava, október 2002, www.mesa10.sk

1. Rámcové vymedzenie lobingu

1.1. Definícia lobingu

Lobing je ovplyvňovanie legislatívneho procesu alebo regulácie alebo pôsobenie na určité rozhodovanie vo výkonnej zložke (napr. príprava legislatívy, udelenie povolenia od regulačného úradu, dosiahnutie určitého rozhodnutia - privatizačné rozhodnutie).

Inými slovami, ide o také priame pôsobenie jednotlivca, či predstaviteľa záujmovej skupiny na voleného predstaviteľa alebo štátneho úradníka, ktoré má za cieľ ovplyvniť výsledok legislatívneho alebo regulačného procesu. Pritom nepredstavuje konflikt záujmov ani korupciu. Je to špecifický druh obhajoby verejného záujmu, ktorého cieľom je zmena (presadenie, zrušenie) konkrétneho zákona, či jeho časti, prípadne podzákonnej normy prostredníctvom rôznych nástrojov (informovanie a vzdelávanie občanov, petície, kampane, diskusné fóra, stretnutia s politikmi)

1.2. Znaky lobingu

- Verejná činnosť
- Činnosť verejne kontrolovaná
- Transparentnosť

1.3. Verejné ciele lobingu

- Poskytovať informácie
- Pomáhať meniť verejnú mienku
- Presadzovať súkromné ciele záujmových skupín - verejných a súkromných pred verejnými (vyjadriť názory a záujmy a pokúsiť sa ovplyvniť legislatívu)

1.4. Lobovaní

(**alebo zdroj vzniku lobingu** - tiež miesto, kde možno vyvinúť priame pôsobenie jednotlivca, či záujmovej skupiny alebo jeho reprezentanta na voleného predstaviteľa alebo na vládneho úradníka)

- subjekty, ktoré sú rozhodujúce v legislatívnom procese,
- subjekty výkonnej moci, ktoré majú vplyv aj na legislatívny proces, ale rozhodujú aj o mnohých ďalších skutočnostiach vo verejnom záujme (prideľujú dotácie, licencie)
- samosprávne orgány
- orgány subjektov, ktoré sú napojené na verejné financie, ako aj štátne fondy

1.5. Lobujúci

- jednotlivci
- záujmové skupiny (napr. Konfederácia odborových zväzov - KOZ, Slovenská obchodná a priemyselná komora - SOPK, Združenie miest a obcí Slovenska - ZMOS)
- profesné skupiny (napr. Asociácia lekárnikov Slovenska - ALS, Slovenská lekárska komora - SLK, Asociácia obchodníkov s cennými papiermi - AOCP, Slovenská poľnohospodárska a potravinárska komora - SPPK)

1.6. Vplyv lobingu

- **Pozitívny** aktívny vplyv verejnosti na rozhodovacie procesy, na politické dianie, výmena informácií
- **Negatívny** vplyv alebo negatívna stránka lobingu sa prejavuje najmä v tom, že lobisti majú v rukách rôzne výhody pre lobovaných - politici, poslanci, štátni úradníci - pomocou ktorých získavajú ich podporu pre prijatie riešení, ktoré nebudú výhodné pre väčšiu časť spoločnosti, len pre úzku, špecifickú skupinu. V takom prípade hovoríme o priamom porušovaní zákonov, o úplatkárstve, ale aj o porušovaní morálnych a etických hodnôt, ale nie o lobingu

2. Identifikácia problému - príčiny lobingu

2.1. Ovládnutie štátu firmami

Nedokonalosť legislatívneho, regulačného a kontrolného systému umožňuje, aby si súkromné firmy urobili z politikov a pracovníkov verejnej správy svojich zástancov v tom zmysle, že presadzujú takú legislatívu, reguláciu, ktoré vyhovujú jednotlivým firmám. Tento fenomén (capture economy) je známy najmä v transformujúcich sa ekonomikách. SR je v medzinárodnom porovnaní hodnotená ako krajina s vysokým indexom ovládnutia štátu firmami.

Pod pojmom ovládnutie štátu firmami rozumieme snahy firiem ovplyvniť obsah legislatívy, zákonov, vyhlášok a iných regulácií (t.j. základných pravidiel hry) prostredníctvom neoficiálnych platieb súkromných aktérov poskytovaných verejným činiteľom. Ovládnutím štátu sa tak firmy snažia získať od štátu rentu, a to na základe deformovania základných pravidiel hry tak, aby získali vlastnú výhodu.

Ako príklad môžeme uviesť kauzu Slovenských elektrární, ktorá sa dotýka vývozu jadrového odpadu. Táto kauza mala dve stránky - ekonomickú a politickú. Z ekonomického hľadiska je vývoz a prepracovanie jadrového paliva asi štyrikrát drahšie ako jeho uskladňovanie v SR. Tento fakt potvrdila energetická koncepcia SR vypracovaná na základe podkladov samotných elektrární. Dôležitejší je fakt, že kapacity existujúceho medziúložiska jadrového odpadu zatiaľ stačia a problém jadrového odpadu si teda nevyžaduje okamžité riešenie, a teda aj okamžité náklady. Z politického hľadiska táto kauza nie je len o vývoze či nevývoze odpadu. Je aj o snahe jednej lobistickej skupiny vytlačiť z elektrární inú skupinu.

2.2. Rozhodovací mechanizmus

Rozhodovací mechanizmus sa odvíja od záujmov. Ak sa rozhodnutia týkajú súkromného sektora, potom si každý subjekt stráži svoj záujem. Situácia je však odlišná, ak sa rozhoduje vo verejnom sektore a vo verejnom záujme.

2.2.1. Lobing na úrovni legislatívnej moci - parlamentná úroveň

Ústava SR - čl. 73 ods. 2 - stanovuje, že "poslanci sú zástupcami občanov. Mandát vykonávajú osobne podľa svojho svedomia a presvedčenia a nie sú viazaní príkazmi." To znamená, že nie je vytvorený právny rámec na presadzovanie individuálnych, či skupinových (organizovaných) záujmov.

Tabuľka1

Ovládnutie štátu a administratívna korupcia podľa krajín *(krajiny V4 1999)*

Krajina	Index ovládnutia štátu firmami								Korupcia v administratíve
	PL	PN	CB	TS	OS	FPS	PIO	O	P
Česko	18	11	12	9	9	6	11	S	2,5
Maďarsko	12	7	8	5	5	4	7	S	1,7
Poľsko	13	10	6	12	18	10	12	S	1,6
Slovensko	20	12	37	29	25	20	24	V	2,5

Poznámky:
PL - parlamentná legislatíva
PN - prezidentské nariadenia
CB - centrálna banka
TS - trestné súdy
OS - obchodné súdy
FPS - financovanie politických strán
PIO priemerný index ovládnutia
O - ovládnutie, S - stredné, V - vysoké
P - pomer sumy úplatkov k firemným príjmom
Zdroj: Hellman, Jones a Kaufmann 2000

© M.E.S.A.10, Bratislava, október 2002, www.mesa10.sk

Skutočnosť je však iná. Parlament ako subjekt zákonodarnej moci a poslanci ako zástupcovia občanov tohto zákonodarného zboru sú priam dennodenne vystavení tlaku alebo priamemu pôsobeniu tak jednotlivcov, ako aj záujmových organizovaných skupín pri ovplyvňovaní legislatívneho procesu . Sú to alebo pozmeňovacie návrhy k návrhom nových zákonov, alebo k novelizáciám, alebo sú to komplexné návrhy zákonov, ktoré reprezentujú len skupinový záujem a nie vždy pokrýva celý verejný záujem. V prípade, že si poslanec osvojí argumenty záujmovej skupiny, či jednotlivca a získa na presadzovanie návrhov (ktoré predstavujú verejný záujem) aj potrebný počet svojich kolegov bez finančnej podpory zástupcov záujmovej skupiny, môžeme bez mihnutia oka hovoriť o lobingu. Pozitívny je aj v tom zmysle slova, že jednotlivci alebo záujmové organizované skupiny vypracovávajú rôzne dokumenty na podporu svojich návrhov a tieto dostávajú charakter dôležitej informačnej dimenzie. Poslanec nemusí profesne obsiahnuť celú problematiku, a tak prijme informácie na objasnenie problému, ktoré môže skonfrontovať s ďalšími informáciami (zavedenie inštitútu asistenta) a na základe dodatočných informácií sa mu ľahšie rozhoduje.

Ako však možno hodnotiť presadzovanie záujmov silných ekonomických, či podnikateľských alebo odborárskych skupín združených v rôznych subjektoch, ktoré použijú presadzovanie záujmov protiprávnym konaním, a to korupciou. Možno silné tvrdenie, ale ako si má verejnosť vysvetliť, že poslanci používajú autá, ktoré si neobstarali zo svojich platov (istá analógia sa tu síce naskytá, že pred svojou poslaneckou kariérou mnohí podnikali alebo ešte súbežne podnikajú, aj keď im to zákon o konflikte záujmov nedovoľuje), zúčastňujú sa lepších dovoleniek a pod.

2.2.2. Vládna úroveň

Právo zákonodarnej iniciatívy je právom predložiť návrh zákona na rokovanie do parlamentu. Týmto právom disponujú: vláda, poslanci a výbory Národnej rady. Občania môžu pripraviť vlastný návrh zákona alebo pripomienky k pripravovanému návrhu zákona a požiadať vládu alebo poslancov, aby si ich návrhy osvojili.

Z celkového počtu zákonov prijatých v NRSR (v období rokov 1999-2002) tvorili poslanecké návrhy 20 % a 80 % bolo predložených na základe iniciatívy vlády. Znamená to, že osem z desiatich návrhov zákonov vypracovávajú úradníci odborných sekcií jednotlivých ministerstiev, ktoré sa dostávajú na verejnosť prostredníctvom ich webovských stránok. (Zákon o slobodnom prístupe k informáciám ukladá totižto ministerstvám povinnosť zverejniť text pripravovaného návrhu zákona v okamihu, keď je pripravený na medzirezortné pripomienkovanie. Skoršie sprístupnenie textu závisí od vôle konkrétneho ministerstva).

Po spracovaní medzirezortného pripomienkovacieho konania sa tieto dostanú na rokovania do legislatívnej rady vlády (LRV) a do iných poradných orgánov vlády. A práve tieto orgány - najmä LRV sú skutočnými a absolútne nekontrolovanými centrami moci, ktoré formujú legislatívny chod krajiny na mnohé roky dopredu. Dodávajú totiž členom vlády odporúčania, ktoré nie sú síce záväzné, vláda ich však v prevažnej miere akceptuje. Záznamy - stručné komuniké z rokovaní tohto dôležitého poradného orgánu pojednávajú len o predmete rokovania. Vo všetkých prípadoch sa totiž jedná o verejný záujem a verejnosť sa v rámci toľko proklamovanej transparentnosti nedozvie vôbec nič, napr. ktorý člen LRV predniesol aké návrhy, resp. konkrétne hlasovanie za jednotlivé návrhy zákonov.

Poslanci majú už často tendenciu vládne legislatívne návrhy schvaľovať len viac menej bez väčších zásahov, ak záujmové skupiny zachytili včas legislatívny proces, ako na bežiacom páse. Prijatý zákon tak nemusí byť výrazom prejavu vôle občanov, stáva sa tak predstavou rezortistických a v mnohých prípadoch klientelistických záujmov štátnych úradníkov alebo členov poradných orgánov tiež v mnohých prípadoch zastupujúcich rôzne záujmové organizované skupiny (politické strany a lobistické skupiny).

3. Potenciálne miesta lobovania

3.1. Analýza súčasných možností vplývania na verejné rozhodovanie

Lobing ako ovplyvňovanie legislatívneho procesu alebo regulácie, alebo pôsobenie na určité rozhodovanie vo výkonnej zložke (teda ako proces ovplyvňovania tvorby rozhodnutí) nie je v slovenskom právnom poriadku zákonne upravený. To ale neznamená, že sa lobing ako faktický jav pri tvorbe rozhodnutí nevyskytuje. Osoby, ktoré takúto činnosť vyvíjajú, môžeme nazvať "de facto lobisti". Priestor, ktorý na túto svoju činnosť môžu využívať, je veľmi široký. Jednou z možností je vyvíjanie takýchto aktivít prostredníctvom poradných orgánov vlády a úradov splnomocnencov vlády. Keďže spôsob lobingu na tejto úrovni je v oboch prípadoch veľmi podobný, zameriame sa na úpravu štatútov poradných orgánov vlády a možnosti lobovania, teda ovplyvňovania rozhodnutí vlády prostredníctvom jej poradných orgánov.

3.1.1. Poradné orgány vlády

V súčasnej dobe (podľa informácií dodaných Informačným servisom verejnosti Úradu vlády Slovenskej republiky) svoju činnosť vyvíja 17 poradných orgánov. Ide o nasledovné poradné orgány:

1. Rada hospodárskej a sociálnej dohody Slovenskej republiky,
2. Hospodárska rada vlády Slovenskej republiky,
3. Legislatívna rada vlády Slovenskej republiky,
4. Porada ekonomických ministrov vlády Slovenskej republiky,
5. Rada vlády Slovenskej republiky pre verejnú správu,
6. Úverový a záručný výbor vlády Slovenskej republiky,
7. Licenčná komisia pre posudzovanie žiadostí o udeľovanie licencií na obchodovanie s vojenským materiálom, zbraňami, strelovom a výbušninami, ich časťami a súčasťami,
8. Rada vlády Slovenskej republiky pre regionálnu politiku,
9. Rada vlády Slovenskej republiky pre trvalo udržateľný rozvoj,
10. Koordinačný výbor pre otázky zdravotne postihnutých občanov Slovenskej republiky,
11. Rada vlády Slovenskej republiky pre vedu a techniku,
12. Rada vlády Slovenskej republiky pre deti a mládež,
13. Rada vlády Slovenskej republiky pre mimovládne neziskové organizácie,
14. Výbor ministrov pre drogové závislosti a kontrolu drog,
15. Rada vlády Slovenskej republiky pre národnostné menšiny a etnické skupiny,
16. Rada vlády Slovenskej republiky pre prevenciu kriminality,
17. Ministerská rada vlády Slovenskej republiky pre európsku integráciu.

Vláda si môže utvárať svoje poradné orgány na základe zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy. Podľa tohto zákona sa obligatórne zriaďujú dva poradné orgány: Hospodárska rada vlády Slovenskej republiky a Legislatívna rada vlády Slovenskej republiky. Zákon však obsahuje aj splnomocňovacie ustanovenie, na základe ktorého si vláda môže utvárať aj ďalšie poradné orgány a na plnenie konkrétnych úloh aj pozície splnomocnencov vlády Slovenskej republiky. Ako poradným orgánom, tak aj splnomocnencom schvaľuje vláda štatút, ktorým sú pri svojej činnosti viazaní.

Rozhodovanie poradných orgánov má pre vládu vždy len odporúčací charakter; znamená to teda, že s konečnou platnosťou (napríklad pred predložením návrhu zákona do Národnej rady Slovenskej republiky) musí rozhodnúť vláda. Vláda teda nie je formálne viazaná rozhodnutiami (stanoviskami, závermi, atď.) svojich poradných orgánov, keďže ich ale zriaďuje najmä za účelom odborného prejednania a zaujatia odborných stanovísk ku konkrétnym záležitostiam (návrhov zákonov, podzákonných právnych noriem, koncepčných a strategických materiálov, atď.), pri svojom rozhodovaní vychádza z ich stanovísk.

© M.E.S.A.10, Bratislava, október 2002, www.mesa10.sk

V ďalšej časti textu si pre ilustráciu ukážeme postavenie, účel a pôsobnosti niektorých vybraných poradných orgánov vlády a možnosti, kde môže dochádzať k možnému ovplyvňovaniu konečných rozhodnutí vlády. Toto ovplyvňovanie sa môže diať (a veľakrát sa deje) práve vplyvom členov poradných orgánov vlády, ktorí sú do týchto orgánov nominovaní "zvonku", teda nie sú súčasťou (zamestnancami) ministerstiev, resp. ostatných ústredných orgánov štátnej správy. Na tomto mieste nerozoberáme štatúty všetkých poradných orgánov vlády pre ich častú podobnosť, najmä čo sa týka ich organizácie a spôsobu činnosti. Zároveň je potrebné pripomenúť, že pokiaľ sa v texte spomína lobovanie, ovplyvňovanie rozhodovacích procesov, atď., nejde a priori o negatívne označenie týchto javov, pretože výsledok takejto činnosti môže byť (a veľakrát aj je) pozitívny.

3.1.2. Vybrané poradné orgány vlády[1)]

3.1.2.1. Rada hospodárskej a sociálnej dohody Slovenskej republiky

Rada hospodárskej a sociálnej dohody Slovenskej republiky (ďalej len "RHSD") je podľa článku 1 svojho štatútu "inštitucionálnym vyjadrením sociálneho partnerstva, prostredníctvom ktorej sociálni partneri participujú na realizácii svojich programov, cieľov a požiadaviek". Z uvedeného je jasne vidieť, že tento orgán má lobing zakotvený už v ustanovení štatútu, ktoré určuje funkcie a ciele RHSD. RHSD sa skladá zo siedmych zástupcov vlády SR, zo siedmych zástupcov odborov a zo siedmych zástupcov zamestnávateľov. Podľa ďalšieho ustanovenia cieľom RHSD je dosiahnuť dohodu v zásadných otázkach hospodárskeho a sociálneho rozvoja alebo zaujať k nim stanoviská. V podstate ide o reálne ovplyvňovanie podoby nielen hospodárskej politiky vlády, ale aj podoby jednotlivých legislatívnych návrhov, ktoré vláda schvaľuje a v prípade návrhov zákonov predkladá Národnej rade Slovenskej republiky.

Predmetom štandardného vecného záujmu RHSD sú najmä:

- Pracovné vzťahy a kolektívne vyjednávanie,
- Ekonomické prostredie,
- Politika zamestnanosti,
- Sociálna politika,
- Generálna dohoda.

V súvislosti s vyššie uvedeným sa RHSD zaoberá najmä:

- Návrhmi zásad zákonov, návrhmi zákonov, návrhmi vyhlášok, nariadení vlády a opatrení, novelami vyhlášok,
- Návrhmi generálnych dohôd,
- Koncepčnými materiálmi,
- Ostatnými písomnými materiálmi.

Najmä z druhého výpočtu je zrejmé, že záber činnosti RHSD je neobyčajne široký. Zaoberá sa v podstate celou legislatívnou činnosťou, ktorou sa zaoberá vláda, pričom oblasti, ktoré upravuje táto legislatíva, sú vymedzené taktiež dosť široko. Aj keď tripartita odvodzuje svoju existenciu priamo z osobitného zákona o tripartite (č. 106/1999 Z. z. o hospodárskom a sociálnom partnerstve (zákon o tripartite)), vzniká tu otázka o legitimite účasti takéhoto orgánu na legislatívnom procese. Ako už bolo povedané, RHSD sa skladá zo zástupcov vlády (ktorá bola vytvorená na základe volieb), zo zástupcov odborov, ktoré majú zastupovať záujmy zamestnancov; podľa dostupných údajov však odborári netvoria väčšinu zamestnancov v Slovenskej republike, čo je však podstatné, je to, že ide o nevolenú zložku, ktorá ale reálne ovplyvňuje legislatívny proces. Zamestnávateľov RHSD predstavujú zástupcovia menovaní Asociáciou zamestnávateľských zväzov a združení Slovenskej republiky, kde platí uvedené vyššie - ide o nevolených zástupcov ovplyvňujúcich legislatívny proces na vládnej úrovni. Na tomto mieste je podstatné uviesť, že závermi rokovania RHSD sú dohody, stanoviská a odporúčania a pokiaľ ide o legislatívne návrhy, tieto závery rokovaní RHSD sa automaticky stávajú súčasťou predkladacej správy návrhov právnych predpisov vlády. Predkladacia správa je obligatórnou súčasťou akéhokoľvek legislatívneho návrhu (nielen vládneho). Z uvedeného je vidieť, akú faktickú silu má

[1)] *Všetky údaje týkajúce sa poradných orgánov vlády SR, ich počtu, názvov a ich štatúty vychádzajú z materiálov, ktoré boli dodané Úradom vlády SR v septembri 2002 na základe zákona č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám.*

tento orgán (a jeho jednotliví zástupcovia, najmä odbory a zamestnávatelia) pri presadzovaní svojich záujmov, dokonca priamo v legislatívnom procese na úrovni vlády. Pochybná legitimita takéhoto postupu spočíva v už spomenutom spôsobe kreácie tohto orgánu, kde do legislatívneho procesu zasahujú subjekty, ktoré neboli zvolené širokou verejnosťou, ale dosadené (aj keď na základe voľby) úzkou záujmovou skupinou. Či už odbory alebo zamestnávatelia takouto záujmovou skupinou nesporne sú. A keďže ide o subjekty, ktoré zastupujú, resp. presadzujú svoje vlastné záujmy pri rozhodovacích procesoch, ide o obrovský priestor na vykonávanie faktického lobingu, ktorého výsledok sa v konečnom dôsledku môže týkať (a veľakrát aj týka) všetkých občanov Slovenskej republiky.

V tomto prípade môžeme povedať, že ide o inštitucionalizáciu "de facto lobingu". Zákon o tripartite a štatút RHSD totiž jasne ustanovujú, kto a čo môžu ovplyvňovať, dokonca aj s akým faktickým dopadom (súčasť predkladacej správy legislatívneho návrhu, mnohokrát však aj reálne presadenie vlastných ustanovení do legislatívnych návrhov). Táto úprava však umožňuje lobovať len úzkej skupine subjektov (avšak s veľkým potenciálnym dosahom, napríklad schvaľovanie Zákonníka práce), nezakladá však pre lobujúcich v súvislosti s lobovaním žiadne reálne povinnosti, napr. registráciu ako lobistov, odvádzanie určitého poplatku z takejto činnosti, zverejňovanie finančných čiastok, ktoré boli v súvislosti s lobovaním v prospech konkrétnych záležitostí vynaložené, atď. Pri návrhoch zákonov má síce konečné slovo zákonodarný zbor, teda Národná rada Slovenskej republiky, v praxi sa však nestáva často, aby parlament zásadným spôsobom menil vládny návrh zákona, teda aj súčasti, ktoré sa do neho dostali vďaka činnosti lobujúcich subjektov zastúpených v tomto poradnom orgáne vlády.

3.1. 2. 2. Hospodárska rada vlády Slovenskej republiky

Hospodárska rada vlády (ďalej len "rada") je podľa ustanovení jej štatútu "poradným, iniciatívnym, koordinačným a konzultatívnym orgánom vlády Slovenskej republiky pre prípravu a vykonávanie hospodárskej politiky." Príprava a následné vykonávanie hospodárskej politiky je dôležitou činnosťou, ktorá má reálny dosah na každého občana. Ide preto o širokú možnosť ovplyvňovania a presadzovania rôznych záujmov práve v procese tvorby a realizácie tejto politiky.

Existenciu rady predpokladá zákon č. 575/2001 Z. z. ako jeden z obligatórnych poradných orgánov vlády. Povinnými členmi rady sú podpredseda vlády pre ekonomiku (ako jej predseda), minister financií a minister hospodárstva (ako jej podpredsedovia). Ďalších členov rady menuje vláda na návrh predsedu rady. Tu ide o predstaviteľov ústredných orgánov štátnej správy, zástupcovia inštitúcií, ktoré plnia významné úlohy v oblasti hospodárskej politiky a renomovaní odborníci z oblasti ekonomickej teórie a praxe. Najmä zástupcovia posledných dvoch menovaných - inštitúcie a odborníci sú tak široko definované (a zároveň právne nedefinované) pojmy, že sa tu otvára možnosť presadzovania záujmov pre rôznu škálu subjektov. Záleží aj na predsedovi rady, ktorý týchto členov rady musí navrhnúť vláde. Pri zmenách vo vláde následkom volieb sa aj tieto subjekty môžu teda meniť podľa toho, voči komu je predseda rady viac alebo menej naklonený (akým inštitúciám, resp. akým odborníkom na oblasť hospodárskej politiky; viac teoretikom alebo viac praktikom, ľavicovým, pravicovým, liberálnym, etatistickým, atď.).

Aj v tomto prípade platí, že rozhodnutia rady nie sú pre rozhodovanie vlády formálne záväzné, vláda však pri svojich rozhodovaniach v oblasti hospodárskej politiky vychádza primárne z odporúčaní, ktoré jej dala rada. Už bolo spomenuté, že do týchto odporúčaní sa potenciálne dostávajú aj záujmy subjektov, ktoré sú zastúpené v rade a ktoré môžu mať potenciálny vplyv na podobu, alebo realizáciu hospodárskej politiky. Ide najmä o možné snahy posilovania, resp. prípadného zvýhodňovania niektorých odvetví hospodárstva zo strany vlády cez rôzne opatrenia, ktoré vláda v tejto súvislosti môže prinášať (napr. vyššie dotácie poľnohospodárstvu, uprednostňovanie stavebného priemyslu - dotácie do výstavby diaľnic, zvýhodňovanie ťažkého priemyslu, zvýhodňovanie podmienok na poskytovanie služieb, ... atď., záleží, kto ako člen rady zastupuje aké odvetvie hospodárstva).

© M.E.S.A.10, Bratislava, október 2002, www.mesa10.sk

3.1.2.3. Porada ekonomických ministrov vlády Slovenskej republiky

Porada ekonomických ministrov vlády Slovenskej republiky (ďalej len "PEM") je poradný, iniciatívny a koordinačný orgán vlády SR v oblasti ekonomiky. Porada prerokúva a posudzuje ekonomické aspekty návrhov pripravovaných pre rozhodovanie vlády a predkladá odporúčania a stanoviská k nim, vyjadruje sa k návrhu ročného plánu práce vlády a zaujíma stanoviská v ďalších prípadoch ustanovených vládou.

PEM je príkladom poradného orgánu vlády, ktorý sa skladá len z členov vlády. Predsedom je podpredseda vlády pre ekonomiku, členmi sú ekonomickí ministri. Ide teda o poradný orgán vlády, ktorý nemá medzi sebou členov "zvonku", nikto nemá možnosť presadzovať partikulárne záujmy, s ktorými by prichádzal na rokovania poradného orgánu. Predseda PEM môže prizvať na rokovanie porady expertov k prerokúvanej problematike, títo sú však prizývaní len na objasnenie, resp. vysvetlenie daného problému, témy. Nemajú hlasovacie právo.

3.1.2.4. Legislatívna rada vlády Slovenskej republiky

Legislatívna rada vlády Slovenskej republiky (ďalej len "LRV") je poradným, iniciatívnym a koordinačným orgánom vlády SR v oblasti legislatívy. Je druhým obligatórnym poradným orgánom vlády, ktorý sa zriaďuje na základe zákona (575/2001 Z. z.). LRV najmä:

- Koordinuje práce pri príprave koncepcie politiky vlády v oblasti legislatívy,
- Prerokúva návrh plánu legislatívnych úloh vlády vypracovaný spravidla na ročné obdobie,
- Pomáha vláde pri koordinácii a usmerňovaní činnosti ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy, pokiaľ ide o prípravu návrhov zákonov a návrhov nariadení vlády,
- Prerokúva a posudzuje návrhy ústavných zákonov, návrhy zákonov, návrhy nariadení vlády a legislatívnych zámerov a pripravuje pre vládu stanoviská k týmto návrhom,
- Posudzuje súlad prerokúvaných návrhov zákonov a legislatívnych zámerov s právom Európskej únie a dohovormi Rady Európy, ktorými je Slovenská republika viazaná,
- Pripravuje na požiadanie vlády stanoviská aj k iným materiálom právnej povahy,
- Pripravuje návrh legislatívnych pravidiel vlády,
- Pripravuje pre vládu návrhy opatrení vo veciach legislatívnej činnosti,
- Zaujíma stanovisko v prípade nesúhlasu predkladateľa návrhu vyhlášky, výnosu alebo opatrenia so stanoviskom stálej pracovnej komisie LRV k tomuto návrhu,
- Dáva podnety na výskum teoretických a praktických problémov v oblasti legislatívy a zlučiteľnosti právneho poriadku Slovenskej republiky s právom Európskej únie.

Predmet činnosti LRV je na základe uvedeného výpočtu pomerne široký. LRV sa zaoberá celou legislatívou, ktorá sa tvorí na úrovni vlády. Štatút hovorí, že LRV "prerokúva a posudzuje návrhy". Znamená to teda, že LRV sa návrhmi právnych predpisov rôznej právnej sily zaoberá nielen z legislatívno-technickej stránky, zo stránky právnej čistoty, súladu s Ústavou SR, resp. s právnym poriadkom EÚ, ale má možnosť zasahovať aj do obsahovej stránky predkladaných materiálov. Už viackrát odznelo viacero polemík na túto tému, teda pokiaľ až má siahať pôsobnosť LRV. Podľa niektorých právnych názorov by sa LRV určite nemala zaoberať obsahovou stránkou návrhov právnych predpisov, pretože tým de facto zasahuje do zámeru predkladateľa a tvorcu právneho predpisu, čím potenciálne marí jeho snahu dosiahnuť predkladaným právnym predpisom určitý účel (samozrejme za predpokladu, že po iných, vyššie spomenutých stránkach, je návrh v poriadku). Sú skúsenosti, že v závislosti od zloženia LRV (resp. jej vedenia) potom dochádzalo k prieťahom, k odkladaniu prerokovania niektorých návrhov, pretože LRV pre svoje pripomienky stále vracala, resp. nepredkladala materiál - návrh zákona na rokovanie vlády (napr. novela Občianskeho súdneho poriadku v r. 2001, pričom išlo o rozdielne právne názory LRV a predkladateľa). A tu je aj významný priestor pre potenciálny lobing.

LRV sa skladá z predsedu (ktorým je podpredseda vlády pre legislatívu), podpredsedu, tajomníka a ďalších členov. LRV má zriadené aj stále pracovné komisie pre finančné právo, pre správne právo, pre pracovné právo, občianske právo a trestné

právo. V našom prípade sú zaujímaví práve "ďalší členovia" LRV, pretože ide o vedúcich pracovníkov štátnych orgánov a významných odborníkov z právnej teórie a praxe. A práve tu sa otvára priestor pre "de facto lobistov", pretože práve odborníci z praxe (ale aj z teórie, nakoľko nie je výnimočné prepojenie teoretikov s praktikmi v jednej osobe) majú veľakrát záujem na takom alebo inom znení určitých právnych predpisov. Keďže LRV má možnosť sa zaoberať návrhmi právnych predpisov (ktorých predkladateľom do Národnej rady Slovenskej republiky bude vláda) aj po ich obsahovej stránke, prípadní "lobisti", členovia LRV, majú takto otvorený priestor pre svoju činnosť. Ako aj pri iných poradných orgánoch vlády aj tu platí, že stanoviská a závery rokovaní LRV nie sú pre vládu záväzné, majú len odporúčací charakter. Ale zároveň aj tu platí, že vláda pri svojom rozhodovaní o návrhoch právnych predpisov vychádza najmä zo záverov LRV. Priestor pre prípadné presadzovanie určitých parciálnych záujmov je teda evidentný. Aj tu je však potrebné uviesť, že výsledok takéhoto pôsobenia môže byť pre občanov veľakrát pozitívny.

3.1.2.5. Rada vlády Slovenskej republiky pre verejnú správu

Rada vlády Slovenskej republiky pre verejnú správu (ďalej len "rada") je poradný, iniciatívny a koordinačný orgán vlády SR v otázkach výstavby organizačných štruktúr, pôsobnosti a racionálnej funkčnosti orgánov verejnej správy. Verejná správa je veľmi široká oblasť, dotýka sa mnohých oblastí života občanov a je platená z ich daní, preto by mal mať každý občan záujem na jej efektívnom a racionálnom (hlavne čo sa týka výdavkov na ňu) fungovaní.

Podľa štatútu rada prerokúva správy, legislatívne návrhy, informácie a iné materiály a odporúča k nim opatrenia týkajúce sa najmä:

- Pôsobnosti, vzájomnej súčinnosti a funkčnosti organizačných štruktúr verejnej správy,
- Kvality a účinnosti výkonu štátnej správy a samosprávy,
- Uplatnenia racionalizačných prvkov v činnosti orgánov verejnej správy, rozvoja informatiky a zabezpečenia vzdelávacieho systému verejnej správy,
- Činnosti ministerstiev a iných ústredných orgánov štátnej správy pri riadení a kontrole výkonu odvetvovej štátnej správy zabezpečovaného orgánmi miestnej verejnej správy a návrhov na jej zdokonalenie,
- Návrhov na zmeny kompetencií, organizačných štruktúr a územnej pôsobnosti orgánov verejnej správy.

Rada sa skladá z predsedu, podpredsedu, tajomníka a ďalších členov, ktorých menuje vláda. V našom prípade sú zasa zaujímaví tzv. "ďalší členovia", pretože opäť ide (aj) o ľudí "zvonku", ktorí môžu prinášať svoje vlastné záujmy, ktoré sa budú snažiť odporučiť cez rokovanie rady vláde. Z praxe je známe, že ide o napr. zástupcov relatívne silných záujmových skupín (napr. ZMOS), ale niekedy aj nezmyselné nominácie (napr. v minulosti nominovaný člen za Maticu slovenskú...). Tento prístup môže v niektorých prípadoch vyústiť do nekoncepčných, nesystémových riešení parciálnych problémov. Aj vzhľadom na pôsobnosti, ktoré sú tomuto poradnému orgánu vlády vymedzené, je v tejto oblasti (verejná správa) relatívne široký priestor pre lobistickú činnosť. Pokiaľ by v našom štáte prebehla dôsledná decentralizácia a charakter štátu by sa zmenil z centralizovaného na decentralizovaný, vrátane fiskálnej decentralizácie, mnohé pôsobnosti tohto poradného orgánu by stratili zmysel a za úvahu by určite stálo aj zváženie ďalšieho zotrvania takéhoto orgánu. "Problémy", ktoré má rada riešiť, by potom z časti prešli do kompetencií samospráv, do ktorej výkonu by vláda (ani jej poradné orgány) nemala čo zasahovať, resp. mohli by byť riešené ad hoc. Aj dnes je napr. zaujímavý zmysel napr. posledne menovanej pôsobnosti, najmä pokiaľ ide o orgány samosprávy - aký má vplyv poradný orgán vlády, resp. vláda, na napr. organizačnú štruktúru obecného úradu? (Pokiaľ, samozrejme, opomenieme legislatívu, ktorú by následne schválil parlament a ktorá by túto organizačnú štruktúru menila, resp. nariadila jej podobu). Ľudia zo samospráv pravdepodobne dajú za pravdu, že žiadny.

© M.E.S.A.10, Bratislava, október 2002, www.mesa10.sk

3.1.2.6. Úverový a záručný výbor vlády Slovenskej republiky

Úverový a záručný výbor vlády SR (ďalej len "výbor") je poradným a koordinačným orgánom vlády SR pre otázky financovania rozvojových programov vlády, infraštruktúrnych projektov a programu verejných investícií prostredníctvom úverov so štátnymi zárukami a vládnych úverov s ohľadom na potrebu regulácie zadĺženosti štátu a optimalizáciu podmienok preberania úverov.

Tento poradný orgán vlády pracuje v oblasti, ktorá je (potenciálne) vystavovaná veľkým lobistickým tlakom, pretože ide o ovplyvňovanie rozhodnutí - o peniazoch. Tieto rozhodnutia majú niekedy skutočne veľkú dôležitosť, veľakrát sú to rozhodnutia o prežití alebo neprežití podnikov, niekedy však - a možno sa domnievať, že aj na základe lobizmu, ide aj o rozhodnutia o umelom predlžovaní agónie rôznych podnikov. Spomenuté sa týka najmä poskytovania štátnych záruk za úvery poskytnuté firmám. Predsedom výboru je minister financií, členmi sú štátni tajomníci vybraných ministerstiev a viceguvernér NBS, generálny riaditeľ Konsolidačnej banky a generálny riaditeľ Slovenskej záručnej a rozvojovej banky. Aj keď vo všetkých prípadoch ide o zástupcov štátu (ministerstiev), resp. štátnych peňažných ústavov, aj títo členovia výboru môžu mať záujem niekedy presadiť určitý typ riešenia v danej situácii, čo je opäť de facto lobingom. Okrem toho predseda výboru (minister financií) zriaďuje podľa štatútu "Poradný orgán výboru" zložený zo zástupcov ministerstiev a ďalších inštitúcií - akých, štatút nešpecifikuje. Tým sa otvára potenciálna možnosť zatiahnuť do činnosti "poradného orgánu poradného orgánu" ďalšie subjekty, ktoré sa môžu snažiť presadzovať určité záujmy v tejto oblasti.

3.1.3. Prvý záver

Na záver je potrebné zdôrazniť, že možnosť lobingu bola poukázaná len na niektorých vybraných poradných orgánoch vlády. Tým zároveň nie je povedané, že sa tak deje niečo nekalé, dokonca nelegálne. A samozrejme, nie je tým povedané, že v rámci poradných orgánov vlády, ktoré tu neboli bližšie spomenuté, sa lobing v prospech takých alebo onakých záujmov, resp. riešení a rozhodovaní nevykonáva. Zároveň tu bol ukázaný príklad, že existuje aj poradný orgán vlády, ktorý formálne, vzhľadom na svoje zloženie, nepripúšťa presadzovanie záujmov zvonku (Porada ekonomických ministrov vlády Slovenskej republiky).

3.2 Orgány spoločností napojených na verejné financie

Lobing v oblasti verejného rozhodovania možno sledovať nielen v prostredí výkonnej moci (vláda a jej poradné orgány) a zákonodarnej moci (parlament) ale aj v prostredí spoločností, ktoré sú nejakým spôsobom napojené na verejné financie. Keďže tieto spoločnosti taktiež používajú verejné prostriedky, používanie týchto prostriedkov, ako aj spôsoby rozhodovania v nich by mali byť kontrolovateľné a priehľadné, aby sa zamedzilo výskytu takých negatívnych javov, ako je korupcia. V nasledujúcej časti sa budeme venovať analýze možností vplývania na rozhodovanie vo vybraných spoločnostiach napojených na verejný rozpočet.

3.2.1 Sociálna poisťovňa

Sociálna poistovňa (SP) je verejnoprávna inštitúcia poverená výkonom nemocenského poistenia, dôchodkového zabezpečenia a poistenia zodpovednosti zamestnávateľa za škodu pri pracovnom úraze a pri chorobe z povolania. Základným zdrojom príjmov SP je poistné platené poistencami, zamestnávateľmi a štátom. Najvyšším samosprávnym orgánom je správna rada Sociálnej poisťovne založená na tripartitnom princípe. Výkonné orgány Sociálnej poisťovne sú realizátormi nemocenského poistenia, dôchodkového zabezpečenia a poistenia zodpovednosti zamestnávateľa za škodu pri pracovnom úraze a pri chorobe z povolania. Rozpočet a ročnú závierku Sociálnej poisťovne schvaľuje Národná rada Slovenskej republiky.

Správna rada je najvyšším samosprávnym orgánom Sociálnej poisťovne tvorená na tripartitnom princípe. Siedmich zástupcov navrhujú odborové zväzy a záujmové združenia občanov, siedmich zástupcov navrhnú zamestnávateľské zväzy a združenia, siedmich zástupcov navrhuje vláda Slovenskej republiky. Členov správnej rady volí a odvoláva Národná rada Slovenskej

republiky (NR SR). Zloženie správnej rady napovedá, že zástupcovia štátu majú v tomto orgáne minoritu. Silné zastúpenie tzv. vonkajších členov síce zabezpečuje kontrolu v tejto verejnoprávnej inštitúcii, avšak na druhej strane to znamená, že presadzovanie záujmov iných skupín na úkor štátu je v takomto zložení viac ako možné (aj keď právomoci správnej rady sú podrobne upravené v zákone o Sociálnej poisťovni).

Správna rada rozhoduje o zásadných otázkach organizácie a činnosti Sociálnej poisťovne. Okrem viac-menej jasných kompetencií má správna rada právomoc rozhodovať o veciach presahujúcich rámec bežného hospodárenia (príliš široké ustanovenie, do ktorého sa dá vtesnať pomerne dosť lukratívnych záležitostí), o územných obvodoch pobočiek, ich sídlach a o zriadení pobočiek. Správna rada dáva súhlas na uzatvorenie zmluvy o postúpení pohľadávky, určuje výšku pohľadávok a volí a odvoláva riaditeľa Sociálnej poisťovne. Práve v spomínaných právomociach je priestor na presadenie iných záujmov ako záujmov štátu pri fungovaní Sociálnej poisťovne.

Dozorná rada je dozorným a kontrolným orgánom Sociálnej poisťovne. Za svoju činnosť zodpovedá správnej rade, ktorej predkladá svoje stanoviská. Dozorná rada má deväť členov, odborníkov z oblasti nemocenského poistenia a dôchodkového zabezpečenia. Dozorná rada kontroluje najmä hospodárenie výkonných orgánov Sociálnej poisťovne s finančnými prostriedkami nemocenského poistenia a dôchodkového zabezpečenia a dodržiavanie všeobecne záväzných právnych predpisov týkajúcich sa dodržiavania finančnej disciplíny. Nerozhoduje o dávkových veciach, ani nepreskúmava rozhodnutia výkonných orgánov Sociálnej poisťovne. Hoci dozorná rada nemá priame právomoci vo vzťahu k chodu Sociálnej poisťovni, jej zloženie je dôležité z hľadiska kontroly správnej rady. V súčasnosti z deviatich členov dozornej rady sú iba traja zástupcovia ministerstiev, ostatní členovia zastupujú nielen profesné a odborové organizácie, ale aj priamo vybrané súkromné spoločnosti.

3.2.2 Všeobecná zdravotná poisťovňa (VšZP)

Všeobecná zdravotná poisťovňa je verejnoprávna inštitúcia zameraná na vykonávanie zdravotného poistenia. Na trhu zdravotných poisťovní má majoritné postavenie. Okrem iných činností, poisťovňa uzatvára zmluvy o poskytovaní zdravotnej starostlivosti s právnickými osobami, fyzickými osobami a zmluvy o poskytovaní služieb súvisiacich so zabezpečovaním starostlivosti o poistencov a uplatňuje náhrady vynaložených nákladov za poskytnutú zdravotnú starostlivosť voči tretím osobám v dôsledku ich zavineného protiprávneho konania voči poistencom.

Samosprávnymi orgánmi VšZP sú správna rada a dozorná rada. Riaditeľstvo Všeobecnej zdravotnej poisťovne okrem iného realizuje rozhodnutia správnej rady.

Správna rada je najvyšší samosprávny orgán VšZP. Rozhoduje o zásadných otázkach činnosti poisťovne. Skladá sa z piatich zástupcov poistencov navrhnutých príslušnými reprezentatívnymi orgánmi zamestnancov a ďalších záujmových skupín a združení občanov, z piatich zástupcov zamestnávateľov navrhnutých príslušnými reprezentatívnymi orgánmi zamestnávateľov a z piatich zástupcov štátu navrhnutých vládou Slovenskej republiky. Členov správnej rady volí a odvoláva Národná rada Slovenskej republiky. Ak orgány uvedené v predchádzajúcej vete nepredložia Národnej rade Slovenskej republiky na jej vyžiadanie návrhy na členov správnej rady do 60 dní pred skončením funkčného obdobia správnej rady alebo do 30 dní od odvolania správnej rady, Národná rada Slovenskej republiky môže členov správnej rady zvoliť aj bez návrhu týchto orgánov.

Toto ustanovenie naznačuje opäť majoritné zastúpenie členov "zvonku". To už samo o sebe je neprijateľné, keďže zástupcovia musia byť schválení NR SR. Iná je už otázka nominovania zástupcov poistencov a zamestnávateľov. Zákon stanovuje iba popisne, kto týchto zástupcov nominuje, ale nestanovuje exaktne, ktoré organizácie tak môžu robiť (reprezentatívne orgány zamestnancov, resp. zamestnávateľov).

© M.E.S.A.10, Bratislava, október 2002, www.mesa10.sk

Návrhy na odvolanie zástupcov poistencov podávajú príslušné reprezentatívne orgány zamestnancov a ďalších záujmových skupín a združení občanov, návrhy na odvolanie zástupcov zamestnávateľov príslušné reprezentatívne orgány zamestnávateľov a návrhy na odvolanie zástupcov štátu vláda Slovenskej republiky. V prípade vzniku nezlučiteľnosti vykonávania funkcie alebo činnosti s funkciou člena správnej rady možno člena správnej rady odvolať aj bez návrhu uvedených orgánov.

Správna rada rozhoduje o všetkých zásadných otázkach týkajúcich sa činnosti VšZP, okrem iného aj:
a) dáva súhlas na investovanie prostriedkov rezervného fondu a správneho fondu, ktoré presahujú sumy uvedené v poistnom rozpočte a na poskytnutie údajov z informačného systému poisťovne.
b) volí a odvoláva predsedu a podpredsedu správnej rady,
c) vymenúva a odvoláva riaditeľa VšZP; vymenúva ho na základe výberového konania,
d) vymenúva a odvoláva konzultantov zo zoznamu vypracovaného stavovskými organizáciami v súčinnosti s odbornými spoločnosťami.

Hoci správna rada podlieha schváleniu v NR SR, jej činnosť a rozhodovanie je autonómne. Keďže ide o verejnoprávnu organizáciu, je to v poriadku. Ale správna rada zložená zo zástupcov rôznych záujmových skupín dáva možnosť vplývania týchto záujmových skupín na jej rozhodovanie, pričom iné záujmové skupiny takúto možnosť nemajú (nie sú v správnej rade zastúpené).

Dozorná rada je zložená z piatich členov - odborníkov v oblasti financovania zdravotného poistenia a v oblasti poskytovania zdravotnej starostlivosti, ktorí sú nominovaní a schvaľovaní NR SR rovnakým spôsobom ako členovia správnej rady a schvaľovaní NR SR. Dozorná rada vykonáva kontrolu dodržiavania všeobecne záväzných právnych predpisov, zmluvných záväzkov VšZP, a vnútorných predpisov VšZP. O výsledkoch svojej činnosti informuje Správnu radu VšZP a predkladá jej stanoviská a správy spolu s návrhmi na rozhodnutie o nevyhnutných opatreniach na odstránenie zistených nedostatkov. Členovia dozornej rady sú v rámci svojej pôsobnosti oprávnení nahliadať do účtovných dokladov VšZP a zisťovať stav a spôsob hospodárenia VšZP. Hoci dozorná rada nemá priame právomoci vo vzťahu k činnosti VšZP, jej zloženie poskytuje priestor na vstup záujmových skupín do problematiky činnosti VšZP a cez kontrolnú činnosť vo vzťahu k správnej rade aj ovplyvňovaniu rozhodnutí správnej rady.

3.2.3 Štátny fond rozvoja bývania (ŠFRB)

Štátny fond rozvoja bývania je účelovým fondom na financovanie štátnej podpory pri rozširovaní a zveľaďovaní bytového fondu, ktorá sa realizuje v prevažnej miere formou poskytovania výhodných dlhodobých úverov. Fond začal svoju činnosť vykonávať od 1. mája 1996. Na čele fondu je riaditeľ, ktorého vymenúva a odvoláva minister výstavby a regionálneho rozvoja SR.

Správu fondu vykonáva Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja SR. Za hospodárenie s prostriedkami fondu zodpovedá minister, ktorý schvaľuje jeho rozpočet na príslušný rok. Minister zriaďuje Radu fondu, ktorá je jeho poradným orgánom na tvorbu a použitie prostriedkov fondu. Rada fondu má jedenásť členov a je zložená zo zástupcov Ministerstva výstavby a regionálneho rozvoja SR, Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR, Ministerstva financií SR, Ministerstva vnútra SR, Združenia miest a obcí Slovenska a Asociácie zamestnávateľských zväzov a združení SR. Predsedom rady fondu je vedúci úradu Ministerstva výstavby a regionálneho rozvoja SR.

Žiadateľ o podporu predkladá písomnú žiadosť prostredníctvom okresného úradu príslušného podľa miesta stavby, ktorá spĺňa všetky potrebné náležitosti a následne ju okresný úrad zašle fondu. Fond vedie evidenciu žiadostí v poradí podľa dátumu ich doručenia a podľa jednotlivých účelov a programov. O poskytnutí podpory má fond rozhodnúť do 90-tich dní odo dňa doručenia žiadosti okresným úradom. Pri rozhodovaní o poskytnutí podpory postupuje fond podľa poradia doručených žiadostí a priorít určených vládou Slovenskej republiky až do

vyčerpania sumy vyčlenenej v rozpočte fondu na určený program rozvoja bývania a na príslušný účel a druh podpory. Po rozhodnutí o neposkytnutí podpory fond uvedenú skutočnosť oznámi žiadateľovi do 30 dní od tohto rozhodnutia. Na poskytnutie podpory z prostriedkov fondu nie je právny nárok.

Informácie uvedené v predchádzajúcom odstavci, najmä časti o časovej lehote na rozhodnutia a oznámenia o rozhodnutí, ako aj nemožnosť kontroly riešenia jednotlivých žiadostí vytvárajú priestor pre presadzovanie súkromných záujmov pri schvaľovaní podpory bývania. Rozhodovacie právomoci ohľadom prideľovania podpory sú v rukách fondu. Najväčšou výhradou voči tomu ako funguje ŠFRB a možnostiam ovplyvňovania poskytovania podpory je nemožnosť verejnej kontroly použitia/prideľovania štátnej podpory v oblasti bývania.

Na problémové postavenie štátnych fondov upozorňovali mnohé medzinárodné organizácie. V tejto súvislosti bol v roku 2001 schválený zákon o zrušení niektorých štátnych fondov, ktorým sa síce zachoval účel podpory tak ako ju zabezpečovali jednotlivé štátne fondy, ale ich činnosť prešla pod kontrolu príslušného ministerstva a teda pod priamu kontrolu vlády SR. Rovnako to je aj so ŠFRB. Hlavným princípom transformácie ŠFRB je zachovanie poskytovania najmä výhodných úverov na riešenie bývania pre občanov s nižšími príjmami. Dá sa to podľa MVRR SR zabezpečiť len tak, že doterajšie príjmy a výdavky zrušeného ŠFRB sa stanú príjmami a výdavkami kapitoly MVRR SR a tým príjmami a výdavkami štátneho rozpočtu. To znamená, že o použití prostriedkov bude rozhodovať vláda SR a NR SR.

3.2.4 Úrad pre štátnu pomoc (ÚŠP)

Úrad pre štátnu pomoc je tretím typom organizácie napojenej na verejné financie. Na rozdiel od predchádzajúcich troch organizácií však ÚŠP nedisponuje s významnými finančnými prostriedkami, avšak disponuje silnou rozhodovacou/schvaľovacou právomocou pri poskytovaní štátnej pomoci v zmysle zákona o štátnej pomoci. Hoci pôvodný zákon vyžadoval rozhodnutie ÚŠP pri každom poskytnutí štátnej pomoci, po jeho novelizácii v roku 2001 sa táto podmienka prestala vzťahovať na vybrané formy - najmä teda na poskytnutie štátnej a bankovej záruky. V prípade ÚŠP je priestor na ovplyvňovanie práve pri vydávaní súhlasu/nesúhlasu s poskytnutím štátnej pomoci.

ÚŠP bol zriadený ako orgán štátnej správy na posudzovanie, hodnotenie, schvaľovanie , evidenciu štátnej pomoci a kontrolu jej poskytovania. Úrad je rozpočtovou organizáciou Ministerstva financií SR, ktorá je svojimi príjmami a výdavkami napojená na štátny rozpočet Slovenskej republiky. Na čele úradu je predseda, ktorého na návrh vlády volí a odvoláva Národná rada Slovenskej republiky.

Poskytovateľmi štátnej pomoci sú štátne orgány a štátne peňažné ústavy a ďalšie právnické osoby, ktoré podľa osobitných zákonov poskytujú štátnu pomoc. Patria medzi ne aj obce, daňové úrady a colné úrady. ÚŠP nerozhoduje o tom, komu bude štátna pomoc poskytnutá, o tom rozhodujú príslušné rezorty na základe programov schválených vládou SR. Úlohou úradu je posúdiť, či prípadná štátna pomoc je v súlade so zákonom o štátnej pomoci, ďalej so zákonom o hospodárskej súťaži, ale aj s pravidlami v oblasti poskytovania štátnej pomoci v krajinách EÚ, kde inštitút štátnej pomoci tiež existuje.

Rozhodnutie ÚŠP o súlade poskytnutia štátnej pomoci so zákonom a našimi záväzkami, hoci je v zákone o štátnej pomoci výslovne uvedené, že sa vyžaduje pri každej forme štátnej pomoci okrem vymedzených prípadov, nie je často poskytovateľmi štátnej pomoci rešpektované. Potom je namieste otázka, aký je význam tohto úradu, keď ani štátne orgány, ktoré ho zriadili nerešpektujú jeho rozhodnutia.

© M.E.S.A.10, Bratislava, október 2002, www.mesa10.sk

Štátna pomoc

Východiská:
V rámci prístupových rokovaní Slovenskej republiky o vstupe do Európskej únie bola zo strany EÚ vznesená požiadavka na riešenie problematiky pomoci štátu podnikateľským subjektom - štátnej pomoci. V roku 1999 bol schválený zákon o štátnej pomoci, ktorý upravuje podmienky poskytovania štátnej pomoci a na základe ktorého bol vytvorený aj Úrad pre štátnu pomoc (ÚŠP). Základnou právomocou úradu je schvaľovanie súladu poskytovanej štátnej pomoci so zákonom o štátnej pomoci a s našimi záväzkami vo vzťahu k EÚ v oblasti hospodárskej súťaže.

Prijatie tohto zákona a existencia úradu boli od počiatku široko kritizované, najmä zo strany podnikateľov, ktorí vnímali tento úrad ako ďalší medzičlánok, podľa nich zbytočný, na trase pomoci zo strany štátu. Prístup vlády k poskytovaniu štátnej pomoci bol od počiatku platnosti zákona veľmi zvláštny. Stávalo sa, že vyjadrenie Úradu pre štátnu pomoc bolo žiadané až dodatočne, prípadne nebolo o rozhodnutie ani požiadané.

Novela zákona z roku 2001, platná od novembra 2001 obmedzila do značnej miery právomoci ÚŠP (kontrola). Podľa tejto novely už nebolo potrebné vyžadovať schválenie štátnej pomoci vo forme poskytnutia bankových záruk pre podnikateľské subjekty.

Priestor na lobovanie:
V prípade poskytovania štátnej pomoci sa otvára priestor na lobovanie jednak pri schvaľovaní poskytnutia štátnej pomoci vo vláde SR ako aj pri schvaľovaní súhlasu poskytnutia štátnej pomoci zo strany ÚŠP.

Problémy:
V roku 2001 sa objavili informácie o neoprávnenom poskytovaní štátnej pomoci.

- Kontrola z Úradu vlády (2001) pri kontrole v Úrade pre štátnu pomoc zistila neoprávnené poskytnutie, prípadne procesné chyby pri schválení štátnej pomoci pre niektoré subjekty, napr.:
  - VSŽ Oceľ
  - Slovenské lodenice Komárno
  - Slovenské Elektrárne (SE)
- Kritika zo strany EÚ poskytnutia štátnej pomoci pre dva subjekty:
  - daňové prázdniny Volkswagen Slovakia, Bratislava
  - daňové prázdniny U.S. Steel Košice

Podľa EÚ bolo poskytnutie tejto pomoci v rozpore so smernicami EÚ o štátnej pomoci v oceliarskom a automobilovom priemysle a aj v rozpore so zákonom o štátnej pomoci. V roku 2002 sa práve tieto dva prípady stali prekážkou uzavretia prístupových rokovaní SR s EÚ v kapitole Hospodárska súťaž

Štátna pomoc pre Slovenské elektrárne:
Na prelome rokov 2001 a 2002 sa medzi vládou SR (MF SR) a ÚŠP rozpútal spor ohľadom poskytovania štátnej pomoci pre Slovenské elektrárne. Do roku 2001 poskytol štát tri štátne záruky na úver pre túto spoločnosť. V decembri 2001 schválila vláda SR poskytnutie ďalšej záruky bez toho, že by mala súhlas ÚŠP. V tom istom mesiaci Úrad nepovolil poskytnutie tejto štátnej pomoci vo forme štátnej záruky na emisiu dlhopisov Slovenských elektrární. Štát napriek tomu záruku poskytol. V dialógu medzi MF SR a ÚŠP po tomto spore zaznelo zo strany MF SR odhodlanie pokračovať v poskytovaní záruk pre Slovenské elektrárne aj napriek zamietavému stanovisku ÚŠP. MF SR žiada súdne rozhodnutie o výklade zákona o štátnej pomoci, na ktorého porušenie sa ÚŠP odvoláva. Konanie ÚŠP v tomto prípade schvaľuje aj radca EÚ pri ÚŠP.

Spor medzi ÚŠP a MF SR je pomerne nepochopiteľný. Podľa zákona číslo 231/1999 Z.z, v zmysle jeho novely z roku 2001, § 23 ods. 1 "poskytovateľ je povinný pred poskytnutím štátnej pomoci požiadať úrad (rozumej ÚŠP, pozn. autor) o schválenie poskytnutia štátnej pomoci (ďalej len "žiadosť o schválenie"); to neplatí, ak ide o poskytnutie štátnej pomoci podľa § 5 ods.1 písm. d) alebo ...". Paragraf 5 ods. 1 písmeno d) hovorí o forme priamej štátnej pomoci realizáciou štátnej záruky alebo bankovej záruky. Čiže súhlas ÚŠP s poskytnutím štátnej záruky nie je podľa zákona potrebný.

Záver:
V zmysle predchádzajúceho odstavca možno celý spor hodnotiť ako nepochopiteľný. V oblasti poskytovania štátnych záruk pre Slovenské elektrárne zanikol na pozadí tohto sporu iný problém. A to je tlak Slovenských elektrární na štát, aby poskytoval ďalšie a ďalšie záruky pre spoločnosť, ktorá v opačnom prípade hrozí svojim cross-defaultom.

3.2.5. Druhý záver

Použité príklady organizácií napojených na verejné financie ukazujú, že existuje priestor na ovplyvňovanie ich činnosti, alebo rozhodovania rôznymi záujmovými skupinami. Výber organizácií napojených na verejné financie rôznymi spôsobmi nebol náhodný. Tento výber mal potvrdiť predpoklad, že ten priestor existuje. Hoci v prípade verejnoprávnych inštitúcií je zastúpenie záujmových skupín skôr zámerom kontroly používania verejných prostriedkov, neexistuje striktné vymedzenie, ktoré záujmové skupiny nominujú svojich zástupcov do správnych orgánov. Možnosť vstupu záujmových skupín do kontroly a riadenia týchto organizácií je potom nerovnaká a zvýhodňuje záujmové skupiny typu zamestnávateľských zväzov, prípadne odborových zväzov. V prípade účelového štátneho fondu dochádza k zmene jeho postavenia a tým pádom aj možnosti ovplyvňovania budú pod priamou kontrolou vlády. V poslednom prípade regulačného orgánu je jeho postavenie otázne, hoci bol založený štátom, štátne orgány nie vždy rešpektujú jeho rozhodnutia. V tomto prípade možno hovoriť nie o ovlyvňovaní "z vonku", ale skôr o ovplyvňovaní "z vnútra" (zástupcami štátnych orgánov).

4. Analýza skupín vykonávajúcich lobing

4.1. Základná charakteristika

4.1.1.Lobing skupinových záujmov

Za normálnych okolností bežný jednotlivec nedisponuje dostatočne účinnými prostriedkami, aby mohol efektívnym spôsobom uskutočňovať lobistickú činnosť. V prípade menších organizácii je situácia podobná. Je prirodzeným javom, že fyzické a právnické osoby sa združujú do profesných a záujmových skupín, čím zvyšujú možnosti presadzovania svojich skupinových záujmov.

Lobing skupinových záujmov môže byť pre spoločnosť prospešným javom, vďaka schopnosti redukcie, alebo aspoň poukázania na nežiaduce dôsledky prijímania nesprávnych rozhodnutí v legislatívnom procese. Vzhľadom na nedokonalosť ľudského faktora v prijímaní informácií sa nedajú vylúčiť mylné rozhodnutia zákonodarcov a preto je účasť záujmových a profesných skupín na mieste. Treba však zdôrazniť, že aby bol podobný "lobing" naozaj prospešný, nesmie ísť o skupiny individuálnych spoločností alebo firiem, ktoré konajú s cieľom presadzovania svojich súkromných záujmov na úkor inej, väčšej skupiny spoločnosti, za podmienok, ktoré porušujú pravidlá slobodnej súťaže. Je preto nevyhnutné, aby boli splnené nasledujúce predpoklady:

- výsledkom lobovania sú objektívne a nie subjektívne skutočnosti;
- záujmové a profesné skupiny odpovedajú skupinovým a nie individuálnym záujmom;
- jednotliví členovia združujú spoločné záujmy alebo profesie, pričom pre vstup by nemali platiť subjektívne, ale objektívne kritériá. Je tiež dôležité, aby uvedená skupina bola založená na demokratickom princípe, aby nevzniklo riziko, že jej aktivity budú uprednostňovať súkromné záujmy vedúcich predstaviteľov skupiny pred skupinovými záujmami;
- všetky aktivity týkajúce sa činnosti v oblasti lobovania sú transparentným spôsobom zverejňované;
- schválené pravidlá sú v súlade s filozofiou voľnej súťaže, neuprednostňujú privilegovanú časť spoločnosti na úkor jej ostatných členov;
- je želateľné, aby z hľadiska prístupu k legislatívnemu procesu existovala jedna profesná skupina, do ktorej prístup by bol otvorený všetkým potenciálnym záujemcom na základe príslušnosti v uvedenej profesii, a vnútorný mechanizmus riadenia by bol demokratický a transparentný. Len takým spôsobom bude zabezpečené, aby záujmy, ktoré daná profesná skupina bude obhajovať, zodpovedali záujmom danej profesii a nie súkromným záujmom, vzhľadom na očakávaný veľký počet členov.

© M.E.S.A.10, Bratislava, október 2002, www.mesa10.sk

4.1.2. Lobing individuálnych záujmov

Aj keď za normálnych okolností jednotlivec nedisponuje prostriedkami na ovplyvňovanie legislatívneho procesu, stále existuje množstvo subjektov, ktoré disponujú významným vplyvom, dostatočným na presadenie ich individuálnych záujmov. Ich pozícia môže vyplývať zo silného finančného postavenia alebo personálneho prepojenia s rozhodujúcimi subjektami legislatívneho procesu. Lobing individuálnych záujmov, v protiklade s lobingom skupinových záujmov, je pre spoločnosť nežiadúci, vzhľadom na uprednostňovanie záujmov individuálnych osôb a spoločností, čo narušuje princíp voľnej súťaže.

Pre obmedzenie lobingu individuálnych záujmov je možné uskutočniť nasledujúce opatrenia:

- posilnenie pozície lobingu skupinových záujmov;

- posilnenie transparencie a postihov zodpovedných za korupčné a klientelistické škandály

- inštitucionalíziu lobingu, ktorá zabezpečí transparentnosť uvedeného procesu.

4.2. Príklady činností v oblasti lobingu skupinových záujmov

Ako sme spomínali, proces lobovania môže byť pre spoločnosť prospešný, ak sú splnené presne stanovené kritériá, pretože ide o zabezpečenie účasti verejnosti na procese tvorby legislatívy prostredníctvom ich spätnej väzby. V najčastejšom prípade ide o rôzne záujmové a profesné združenia, ako aj stavovské organizácie.

Nasledujúce riadky budú venované príkladom lobingu skupinových záujmov podľa vybraných záujmov, odvetví, resp. brandží.

4.2.1. Malé a stredné podnikanie

Malé a stredné podniky (MSP) majú v ekonomike SR významné postavenie ako hlavný zdroj pracovných miest ako aj hlavný motor dynamiky hospodárskeho rastu. Ak by každý malý a stredný podnikateľ zamestnal navyše jedného zamestnanca, nezamestnanosť v Slovenskej republike by klesla na polovicu.

Hlavnou výhodou MSP je flexibilita a s tým spojená vyššia adaptabilita na meniace sa prostredie, ktorá sa pre dlhodobý úspech firiem ukazuje ako čoraz dôležitejšia. Oproti veľkým podnikom majú však MSP celý rad nevýhod: ide predovšetkým o obmedzený prístup k finančným zdrojom a výrazne nižší vplyv v presadzovaní svojich záujmov ako veľké podniky, čo sa nemusí odrážať len v nevýhodách spojených s nižšou vymožiteľnosťou práva, ale aj v priamom znevýhodňovaní pri tvorbe samotnej legislatívy. Ako príklad môžeme spomenúť zákon o podpore zahraničných investícií, kde veľké zahraničné podniky na úkor MSP mali možnosť ťažiť z celého radu daňových a iných zvýhodnení.

V súčasnosti je účasť záujmových združení MPS na tvorbe legislatíve umožnená prostredníctvom nasledujúceho mechanizmu:

1. Prostredníctvom **Asociácie zamestnávateľských zväzov a združení SR** (AZZZ), ktorá je jedným z členov v trojstranných rokovaniach v Rade hospodárskej a sociálnej dohody SR (tripartita). V súčasnosti členstvo AZZZ tvorí 37 záujmových zväzov a združení, v sektore MSP sú to *Združenie podnikateľov Slovenska, Slovenský Živnostenský zväz a Asociácia súkromných stavebných podnikateľov Slovenska*. Novým relevantným, zatiaľ nezaradeným členom je *Poľnohospodársky zamestnávateľský zväz SR*. Členstvo v AZZZ je dobrovoľné, členom sa môže stať organizácia združujúca zamestnávateľské subjekty, ktoré zamestnávajú pracovníkov, majúca reprezentatívny charakter, celoslovenskú pôsobnosť a spravidla uzatvárajúca kolektívne zmluvy. Presadzovanie záujmov AZZZ sa uskutočňuje aj prostredníctvom bilaterálnych vzťahov s NR SR a s vládou SR.

2. Prostredníctvom **Hospodárskej rady vlády**, zloženej z 26 členov, medzi ktorými figuruje predseda *Združenia podnikateľov Slovenska*, predseda *Slovenskej obchodnej a priemyselnej komory*, predseda *Slovenskej poľnohospodárskej a potravinárskej komory* a predseda *AZZZ*. V rokoch 1999-2001 zastúpenie malého a stredného podnikania bolo priamo inštitucionalizované vo forme **Rady vlády pre malé a stredné podnikanie**, ale tento poradný orgán bol zrušený.

3. Prostredníctvom **Národnej agentúry pre rozvoj malého a stredného podnikania** (NARMSP), ktorá pravidelne vyhodnocuje stav malého a stredného podnikania v SR; je možné aj priamo predkladať návrhy na zlepšenie. Účasť ZPZSO v NARMSP je zabezpečená prostredníctvom Správnej rady a Dozornej rady. Z 11 členov dozornej rady NARMSP v roku 1999 zástupcovia ZPSSO predstavujú 5 osôb: predseda *Združenia podnikateľov Slovenska*, podpredseda *Slovenského živnostenského zväzu*, predstaviteľ *Slovenskej živnostenskej komory*, predstaviteľ *Slovenskej obchodnej a priemyselnej komory* a predstaviteľ *Slovenského zväzu výrobných družstiev*. Z 5 členov Správnej rady členstvo záujmových združení reprezentoval v uvedenom roku jeden zástupca *Združenia podnikateľov Slovenska* a jeden zástupca *Slovenského živnostenského zväzu*.

Z uvedeného vyplýva, že systém participácie zástupcov MSP na legislatívnom procese nie je v súčasnosti dostatočný. Vo všetkých prípadoch ide o menšinové zastúpenie. V prípade AZZZ, ktorá disponuje relatívne vyššou možnosťou nátlaku ako spomínané dve inštitúcie ide o "obrovskú organizáciu" a jej členovia majú rozličné, niekedy navzájom konfliktné záujmy[2]. Navyše možno povedať, že proces výberu zástupcov je selektívny.

Graf 1

Spotreba liekov 1994-2000+, IMS *(mld. Sk)*

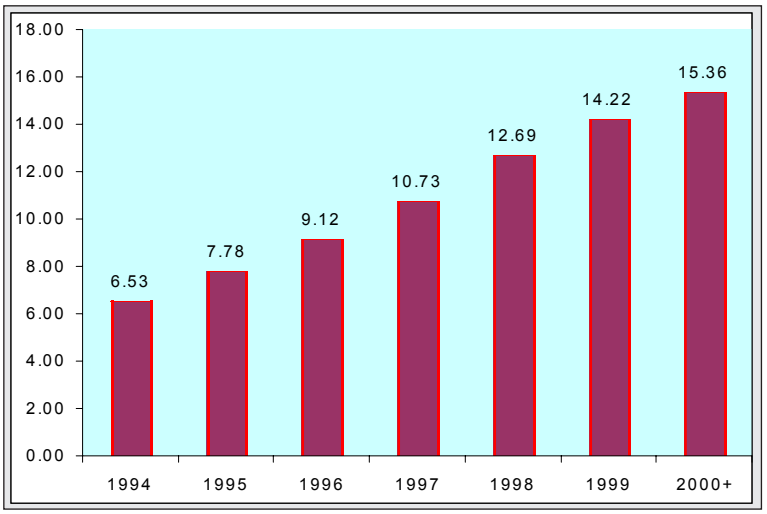

Poznámka: +2000-projekcia tempa rastu
Zdroj: Slovenská asociácia farmaceutických spoločností orientovaných na výskum a vývoj

Aj keď jednotlivé záujmové a profesné združenia a stavovské organizácie neoficiálne majú možnosť vyjadrovať sa, ich návrhy spravidla nebývajú vypočuté a podľa názoru jednotlivých predstaviteľov bývajú pri tvorbe návrhov zákonov uvedené inštitúcie "obchádzané". Medzi najdôležitejšie záujmové a profesné združenia (stavovské organizácie) v oblasti malého a stredného podnikania, ktoré pôsobia na území SR sú:

- Združenie podnikateľov Slovenska;
- Slovenská živnostenská komora;
- Slovenská obchodná a priemyselná komora;
- Slovenský živnostenský zväz;
- Slovenský zväz výrobných družstiev;
- Slovenská poľnohospodárska a živnostenská komora.

4.2.2. Zdravotníctvo

Na rozdiel od MSP, v odvetví zdravotníctva - najmä pokiaľ ide o výrobu liekov, pôsobia firmy oveľa väčšieho rozsahu, s oveľa vyššou finančnou silou a tým aj možnosťou činnosti v oblasti lobingu. Lukratívnosť v uvedenom odvetví je daná najmä:

- veľkým objemom finančných prostriedkov, ktoré sa v zdravotníctve otáčajú;

- vysokým pomerom verejných zdrojov v odvetví zdravotníctva: rozpočet na zdravotníctvo predstavuje cca 50 mld. Sk ročne, výdavky na lieky cca 20 mld. ročne, pričom uvedený objem v reálnych cenách rastie priemerne až 20% ročne (grafy 1, 2)

- vysokou mierou regulácie v odvetví;

- vysokým pomerom pridanej hodnoty (pomer medzi skutočnou cenou lieku a výrobnými nákladmi (bez nákladov na výskum a vývoj) a s tým spojenou netransparentnosťou v odhade oprávnenosti cien jednotlivých produktov;

- veľkou finančnou silou výrobcov liekov;

- vysokou rozhodovacou právomocou jednotlivých lekárov, ktorí predpisujú lieky.

[2] *Dokumenty AZZZ, 15.6.2000, In: Slovensko 2000, Súhrnná správa o stave spoločnosti*

© M.E.S.A.10, Bratislava, október 2002, www.mesa10.sk

Ako potenciálni "lobisti" v odvetví zdravotníctva môžu do úvahy prichádzať jednak jednotlivé firmy, ale aj profesné združenia. Pre ich uplatňované spôsoby existujú viaceré príklady. Za lobing sa považuje to, keď farmaceutická firma prichádzajúca na trh s novým liekom, ho predstaví lekárom, odborníkom a zdravotným poisťovniam a presvedča ich o výhodách. Bežnou praxou sú bezplatné vzorky, aby sa lekár mohol presvedčiť o kvalite lieku. Nezriedka zaplatia firmy lekárom cestu, ubytovanie a vreckové na medzinárodný kongres. Frekventovaným miestom sú napríklad Kanárske ostrovy, USA a Južná Amerika.

Problémy nezákonného ovplyvňovania však môžu existovať aj na strane samotných lekárov. Podľa vyjadrení zamestnancov farmaceutických firiem, sú to často práve oni, ktorí zavolajú dílerom farmaceutických spoločností s "upozornením", že prestanú predpisovať ich liek, ak im nekúpia nový počítač, neopravia ambulanciu, nezaplatia kongres či recepciu a pod[3].

V odvetví zdravotníctva existuje celý rad profesných skupín, medzi iným:

- Slovenská lekárnická komora (združuje predstaviteľov lekární);
- Slovenská asociácia farmaceutických spoločností;
- Asociácia súkromných lekárov;
- Grémium majiteľov lekární;
- Slovenská asociácia pacientov;
- Asociácia dodávateľov liekov a zdravotníckych pomôcok (pred tým asociácia distribútorov liekov a zdravotníckych pomôcok)
- Asociácia zahraničných výrobcov generických liekov

Ako príklad lobingu v zdravotníctve uvedieme Slovenskú asociáciu farmaceutických spoločností.

4.2.2.1.Slovenská asociácia farmaceutických spoločností

Slovenská asociácia farmaceutických spoločností (SAFS) združuje 23 nadnárodných originálnych farmaceutických výrobcov orientovaných na výskum a vývoj podnikajúcich v Slovenskej republike. Vznikla v roku 1997 s cieľom podporovať hospodárske, právne a odborné záujmy

Graf 2

Index rastu spotreby liekov 1994-2000+, IMS

(mld. Sk pri zohľadnení miery inflácie)

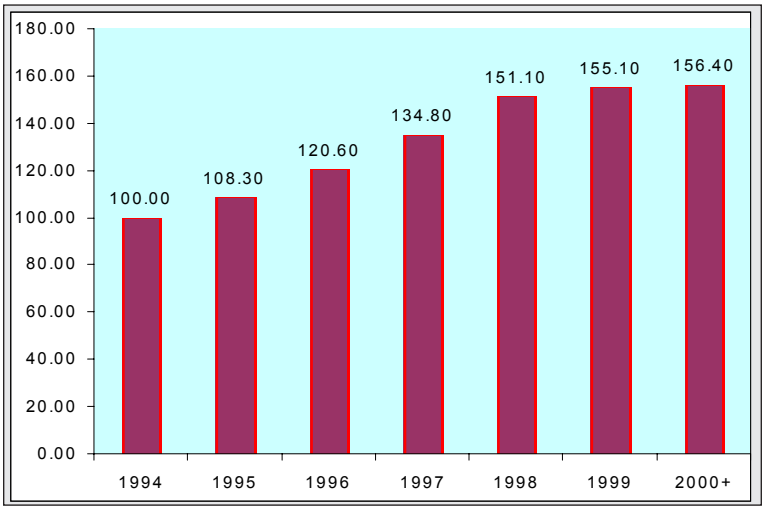

Poznámka: +2000-projekcia tempa rastu
Zdroj: Slovenská asociácia farmaceutických spoločností orientovaných na výskum a vývoj

svojich členov. Ide prevažne o výrobcov originálnych liekov, ktorí sa prostredníctvom SAFS "chránia" proti výrobcom tzv. "generických prípravkov", t.j. liekov využívajúcich tú istú účinnú látku ako patentovo chránený originálny liek.

Základným cieľom SAFS v SR je v súčasnosti dosiahnuť, aby boli prijaté spravodlivé, racionálne a transparentné kritériá a postupy v oblasti liekovej politiky, a to predovšetkým v procese registrácie liečiv, kategorizácie liečiv, určovania ceny a úhrady liečiv.

Určitý druh regulácie lobingu Slovenskej asociácie farmaceutických spoločností predstavuje tzv. "etický kodex", podľa ktorého môže členská farmaceutická firma SAFS sponzorovať zahraničné odborné podujatie len za nasledujúcich podmienok:

- minimálne 60% času musí predstavovať odborný program;

- účasť nie je možné podmieniť predpisovaním liekov;

- nesmú sa sponzorovať príbuzní ani sprevádzajúce osoby.

Zakázaná je aj tzv. "platená preskripcia", t.j. priame platby lekárom za predpisovanie liekov.

[3] *Národná obroda, 8.11.2001 "Niekoho na kongres, niekomu na dom"*

Keďže ide o asociáciu s veľkým počtom členov, predstavujúcich významný podiel na trhu, známe prípady lobingu možno považovať za pozitívne. Uvedieme príklad:

V decembri roku 2000 farmaceutické firmy kritizovali postup ministra R. Kováča pri uprednostnení dvoch výrobcov - slovinskej Krky a nemecko-francúzskeho Aventisu. Týkalo sa to kategorizácie liečiv, ktorú vláda posudzovala na konci novembra a ktorá nadobudla účinnosť v januári nasledujúceho roku. Keďže pôvodne malo ísť o zmeny s účinnosťou od júna 2000, ministerstvo od nového systému uhrádzania liečiv zaraďovalo len žiadosti podané do konca apríla 2001, avšak okrem dvoch výrobcov s dvoma prípravkami, ktorí tým boli zvýhodnení oproti konkurencii.

Uvedených producentov vláda priamo na návrh R. Kováča zvýhodnila pred ich konkurenciou, snažiacou sa dostať do systému úhrad ďalších viac ako 300 liečiv. Minister zdravotníctva svoj postup obhajoval tvrdením, že ide o liečivá, ktoré nahradia dovtedy používané drahšie prípravky a tým znížia výdavky na lieky zo zdrojov zdravotných poisťovní.

SAFS proti tomu protestovala. Rovnakú šancu ako dva údajne protekčné prípravky totiž nedostalo niekoľko desiatok ďalších liečiv od iných výrobcov, ktoré by tiež znížili liekové výdavky zdravotných poisťovní.

V tejto súvislosti vyšli najavo aj iné, rovnako netransparentné postupy MZ SR v liekovej oblasti. Ministerstvo podľa predstaviteľov SAFS nedodržiavalo zákonnú lehotu na oznámenia výrobcom alebo dovozcom liečiv, či ich prípravok bude zaradený do systému úhrad zdravotných poisťovní. Často údajne takéto rozhodnutie žiadateľom vôbec nepošlú. Ide o administratívny nedostatok, pretože kým žiadatelia nemajú písomné rozhodnutie ministerstva, nemôžu sa voči nemu ani odvolať.

Predstavitelia SAFS kritizovali aj to, že na rozdiel napríklad od ČR MZ SR nezverejňuje dôvody, prečo nebol konkrétny prípravok zaradený do systému hradenia ceny liečiv zo zdrojov zdravotného poistenia. Minister R. Kováč v tejto súvislosti prisľúbil, že už počas roku 2000 začnú so zverejňovaním záznamov z rokovania kategorizačnej komisie na internete[4].

4.3.Lobing individuálnych záujmov

Lobing individuálnych záujmov nie je pre spoločnosť prospešný. Presadzuje záujmy oveľa menšej skupiny ľudí, vo väčšine prípadov v rozpore so zásadami voľnosti súťaže a rovnosti šancí. Častokrát ide o činnosti v rozpore so zákonom, a preto vplyv lobingu individuálnych záujmov môže byť nepriaznivý len v prostredí s nízkou transparentnosťou, za obmedzeného prístupu verejnosti k informáciám.

Najviac možností pri presadzovaní lobingu majú subjekty personálne prepojené na tvorcov legislatívy ako aj finančne a iným spôsobom vplyvné subjekty. V prvom prípade môže lobing prerastať do klientelizmu, v druhom prípade do korupcie.

Ekonomicky vplyvné subjekty začali u nás postupne vznikať od začiatku transformačného procesu. Možno ich rozdeliť do niekoľkých typov:

1. Banky, ktorých vplyv je daný vďaka koncentrácii a správe prostriedkov z vkladov obyvateľstva a podnikov.

2. Veľkopodnikatelia typu Jozef Majský. Závratný "úspech" umožnila schopnosť využiť prístup k informáciám, personálnemu prepojeniu na elity spoločností a v neposlednom rade mohlo ísť aj o vplyv "podnikajúcich aktivít" hraničiacich so zásadami dobrých mravov a na hranici zákona.

3. "Novozbohatlíci", ktorých vygenerovali privatizačné metódy typu priamych predajov vlády V. Mečiara, kde nadobudnutie významného objemu majetku bolo možné bez námahy a adekvátnej protihodnoty.

[4] *Trend 07/2001 "Pribúda kritiky na netransparentnosť v riadení zdravotníctva*

© M.E.S.A.10, Bratislava, október 2002, www.mesa10.sk

4. Silné fungujúce spoločnosti, častokrát s výrazným zastúpením zahraničného kapitálu. Od veľkopodnikateľov typu J. Majský a novozbohatlíkov sa odlišujú skutočnosťou, že svoje postavenie si vydobyli dlhodobou a namáhavou činnosťou.

5. Subjekty kapitálového trhu, ktorých vznik umožnila kupónová privatizácia a následné ovládnutie privatizačných fondov. Uvedené subjekty, resp. finančné skupiny výraznejšie vystúpili do popredia po roku 1998, najväčšmi však začali byť medializované až od roku 1999, v súvislosti so škandálom reprivatizácie Nafta Gbely, a.s. Najvýznamnejšie finančné subjekty (resp. skupiny) sú:

   - Slávia Capital;
   - Penta Group;
   - Istrokapitál;
   - J & T.

Dôkazom, že lobing individuálnych záujmov je u nás veľmi rozšírený, je množstvo medializovaných káuz (privatizácia Slovenskej poisťovne, Poštovej banky, RIF, Slovenských lodeníc a celý rad iných). Ako príklad sme vybrali kauzu Reštitučného investičného fondu. Niektoré ďalšie prípady lobingu individuálnych záujmov uvádza tabuľka 2.

4.3.1. Prípadová štúdia - kauza RIF

Reštitučný investičný fond (RIF) je jedným z posledných investičných fondov z čias kupónovej privatizácie. Jeho majetok sa pohybuje okolo 4 mld. Sk. FNM SR vlastnil v RIF 43-percentný podiel. RIF vznikol na odškodnenie občanov, ktorí utrpeli v čase komunizmu majetkové krivdy.

Privatizácia 28,59%-ného podielu RIF prebehla koncom minulého roku. Vlastníkom podielu FNM sa stalo konzorcium spoločností J&T Banka, Prvá penzijná správcovská spoločnosť a The Brookdale Group LLC - za protihodnotu 507 mil. Sk.

Je reálne podozrenie, že uvedená transakcia bola zjavne nevýhodná pre štát, a štát o uvedenej nevýhodnosti musel v čase predaja vedieť. Vplyv lobingu je zrejmý. Podozrenie opodstatňujú nasledujúce skutočnosti:

1. Cena za predaj podielu RIF predstavovala hodnotu 811 Sk na 1 akciu, pričom čistá hodnota (vyčíslená z obchodného imania) 1 akcie predstavuje až 1844 Sk.

2. Aj keď predmetom predaja bol len 28,59% akcií, ide o kontrolný balík. Konzorcium privatizáciou získalo takmer 40% akcií, Penta Group kontroluje približne 13% a Howard Golden vlastní necelých 7% akcií RIF. Štát tým za cenu 507 mil. Sk stratil kontrolu nad oveľa väčším balíkom financií.

3. Len hodnota dlhopisov FNM vo vlastníctve RIF splatných už o pár mesiacov, predstavovala 508 mil. Sk, čo je viac ako nákupná cena. Celkové záväzky FNM voči RIF presahujú 1,3 mld. Sk.

4. V portfóliu RIF sa nachádzajú minoritné podiely lukratívnych spoločností. Ide najmä o 3% podiel Slovenských elektrární, ktoré sú v súčasnosti v procese privatizácie, uvedený balík má preto strategický význam. FNM preto nedávno bol nútený podiel Slovenských elektrární od RIF-u odkúpiť za nominálnu cenu, ktorá predstavuje až okolo 1,2 mld. Sk!

5. Ak zrátame len posledné dve skutočnosti, zistíme, že štát za cenu 507 mil. Sk stratil kontrolu nad majetkom oveľa vyšším ako 2,4 mld. Sk!

6. Podľa vyjadrení analytikov neobstojí ani argument chýbajúcej likvidity FNM ako dôvod privatizácie RIF. Ak by totiž FNM rozhodol o likvidácii RIF-u, podľa analýz by už do 30 dní z uvedenej transakcie získal viac ako dvojnásobné množstvo finančných prostriedkov, ako utŕžil za predaj. Prepočty zrejme vychádzajú z bilančného ocenenia portfólia RIF, je však možné uskutočniť aj odhad trhovej hodnoty na základe aktuálnych cien akcií na trhu.

Tabuľka 2

Vybrané príklady lobistickej činnosti súkromných záujmov

Lobujúci	Presadzovaný záujem
Slovenská poisťovňa	zachovanie privilégií Slovenskej poisťovne pri poistení motorových vozidiel
Slovak International Tabak, Phillip Morris	zníženie spotrebnej dani z tabakových výrobkov, ktoré sú nižšie ako v Európskej únii
stavebné sporiteľne	podpora bývania
Coca-Cola	zákon o odpadoch, zníženie poplatkov do Recyklačného fondu

Zdroj: monitoring tlače (Národná obroda)

Zaujímavosťou je, že tuzemskí členovia konzorcia majú pod kontrolou už niekoľko investičných fondov, odkedy ich akcionári nemajú žiadny výnos. Amerického podnikateľa stojaceho za firmou Brookdale Group zasa v Čechách zažalovala ČSOB kvôli tomu, že od nej zobral zálohu za nákup českého RIF, pričom akcie nedodal a peniaze nevrátil.[5] Z uvedeného možno usudzovať, že plány konzorcia na kúpu RIF boli skôr špekulatívneho charakteru.

4.4. Individuálne záujmy pod maskou profesných záujmov

Veľmi často sú u nás presadzované záujmy súkromných subjektov pod rúškom profesných záujmov, pričom môže ísť o jeden súkromný subjekt alebo viacero. Uvedené môže existovať vďaka:

- **obmedzovaniu vstupu** členov do profesných skupín. Najmä profesne najsilnejšie lobistické skupiny, čo sú profesie zriadené špeciálnou právnou normou (napr. daňoví poradcovia, audítori, komerční právnici, advokáti), často pôsobia ako uzavreté a prijatie nových členov podmieňujú plnením podmienok nad rámec zákona stanovených vnútornými dohodami profesného združenia, aj v snahe zachovať si svoju výnimočnosť a bezkonkurenčnosť;

- existencii "profesných skupín", ktoré reprezentujú individuálne záujmy miesto záujmov danej profesie. Napríklad pri schvaľovaní veľkej časti zákonov o povinnom členstve v lekárskych komorách, sesterských komorách definované podmienky členstva nevyhovujú všetkým zainteresovaným. Tvorbe zákonov predchádzala snaha skupiny ľudí združených najprv dobrovoľne, legalizovať členstvo v svojom združení ako zákonom povinné;

- nedemokratické riadenie vo vnútri profesných skupín, ktoré umožňujú **individuálny lobing v rámci jednotlivých profesných skupín**. Napríklad pri tvorbe sudcovskej rady prenikli na verejnosť informácie z prostredia sudcovského stavu, keď niektorí čelní predstavitelia súdov lobovali v prospech alebo neprospech kandidátov volených samotnými sudcami tak, aby konečné zloženie sudcovskej rady zodpovedalo ich záujmom.

- chýbajúca inštitucionalizácia lobingu, ktorá by zabezpečila jeho transparentnosť.

4.5. Lobing regionálnych záujmov

Typickým príkladom lobingu zastupujúcim regionálne záujmy v období 2000 - 2001 bol pri schvaľovaní reformy verejnej správy lobing medzi mestami uchádzajúcimi sa o sídlo vyššieho územného celku (ďalej VÚC).

Reforma verejnej správy ešte nebola reálne zákonom schválená, stále otvorená zostávala otázka počtu VÚC a napriek tomu predstavitelia regiónov lobovali v prospech svojich okresných miest za sídlo VÚC.

Spory medzi Martinom a Ružomberkom, Popradom a Spišskou Novou Vsou, Rimavskou Sobotou a Lučencom o sídlo budúceho VÚC prekračovali hranice slušnosti a predstavitelia súperiacich regiónov sa nakoniec museli zmieriť s tým, že sídlom VÚC zostala Žilina, Prešov a Banská Bystrica. Nesprávne orientovaný lobing regionálnych elít zameraný na boj o sídlo VÚC v konečnom dôsledku spôsobil, že o počte VÚC rozhodli poslanci bez ohľadu na objektívnu spoločenskú potrebu a záujem regiónov. Je možné, že v prípade zamerania lobingu smerom k zmene počtu VÚC, by mohol tento pozitívnym spôsobom ovplyvniť rozhodnutie pri schvaľovaní zákona.

Ďalším príkladom regionálneho lobingu je **presadzovanie záujmov regiónov pri rozhodnutiach o zriadení priemyselných parkov**. Je zrejmé, že v snahe pozdvihnúť úroveň regiónu a zabezpečiť jeho ďalší rozvoj intervenujú regionálne elity tak u potenciálnych investorov, ktorých kvalifikovaný záujem je prvým predpokladom rozhodnutia ako aj u vlády, členov parlamentu a všetkých, ktorí môžu vystupovať v pozícii decision maker. Projektom, ktorý možno označiť za výsledok skupinového regionálneho lobingu bola napríklad snaha spoločnosti Avant Lučenec presadiť zákonom vytvorenie tzv. silikátovej zóny v okolí Lučenca. Záujem obyvateľov dotknutého územia nebol v tomto prípade vždy totožný so záujmom komerčných subjektov presadzujúcich "regionálny záujem".

[5] *Pozri: Domino fórum 2001 (Robert Žitňanský)*

© M.E.S.A.10, Bratislava, október 2002, www.mesa10.sk

Tretí záver

Proces lobingu je pre spoločnosť prospešný, ak je jeho výsledkom poukázanie nových skutočností, ktoré by bez uvedených aktivít neboli viditeľné, a zapracovanie týchto skutočností do legislatívy je uskutočnené prostredníctvom širokého konsenzu. Nesmie ísť o presadzovanie záujmov súkromných subjektov na úkor iných. Takýto stav je možné najlepšie dosiahnuť, ak lobujúcimi subjektami sú profesné a záujmové združenia, ktoré odrážajú záujmy daného stavu ako celku.

Častokrát sme však svedkami, že aj pod rúškom skupinových záujmov bývajú presadzované individuálne záujmy, čoho výsledkom býva priame znevýhodňovanie štátu alebo spoločnosti ako celku. Takéto správanie sa je možné len v podmienkach nízkej transparentnosti.

Preto je nevyhnutné, aby akákoľvek činnosť spojená s lobingom bola plne zverejňovaná. Uvedené je možné dosiahnuť prostredníctvom účinnej inštitucionalizácie lobingu, ktorej hlavným cieľom je zabezpečenie transparentnosti tohoto procesu.

4.7. Prípadová štúdia - povinné zmluvné poistenie motorových vozidiel

Východisková situácia:
Do roku 2002 existoval v Slovenskej republike monopol Slovenskej poisťovne na poskytovanie povinného zmluvného poistenia motorových vozidiel. Toto poistenie si musel zaplatiť každý motorista. Z poistenia sa hradia škody vzniknuté pri dopravných nehodách.

Už od polovice deväťdesiatych rokov pracovala spoločná skupina zložená z predstaviteľov Slovenskej asociácie poisťovní (SAP) a Ministerstva financií SR (MF SR) na novele zákona o tomto poistení, ktorý by umožňoval vznik konkurencie na trhu s týmto produktom a teda možnosť motoristov zvoliť si z viacerých poskytovateľov poistenia. Tento zákon mal platiť od 1. januára 2000 a poisťovne prehlasovali, že na uvedenie tohto zákona do praxe by im stačili štyri mesiace. Podľa návrhu SAP by mali byť stanovené minimálne sadzby poistného (MF SR).

Proces vzniku zákona:
Zákon v podobe, v ktorej bol prerokovávaný počas spoločných stretnutí SAP a MF SR v polovici deväťdesiatych rokov mal vstúpiť do platnosti od januára 2000. Komunikácia medzi týmito dvomi aktérmi sa však prerušila. Podľa poisťovní mala byť etapizácia demonopolizácie v tejto oblasti taká, že najskôr malo dôjsť ku zdvojnásobeniu pôvodných sadzieb poistného a až potom pristúpiť k jeho demonopolizácii. V nadväznosti na tieto pripomienky, ako aj na volanie monopolného poskytovateľa Slovenskej poisťovne o zvýšenie sadzieb z dôvodu nedostatočného krytia poistných udalostí vybraným poistným z dôvodu zvýšenia škodovosti v tomto segmente poistenia, pristúpilo MF SR ku zvýšeniu sadzieb o 18,5 % od januára 2000.

Začiatkom roku 2000 sa začali objavovať informácie o plánovanom spustení demonopolizácie od roku 2002, prípadne aj skôr. SAP zopakovalo svoj názor, že v prípade demonopolizácie by malo MF SR určiť minimálnu sadzbu poistného. Dňa 31.10.2000 schválila vláda SR návrh zákona o povinnom zmluvnom poistení motorových vozidiel, ktorým mala byť spustená demonopolizácia k 1. júlu 2001. Schválený návrh bol v rozpore s návrhom, ktorý na rokovanie vlády predložilo MF SR. MF SR navrhovalo spustiť proces k 1.1.2002. Vláda však argumentovala tlakom zo strany poisťovní, aby došlo k demonopolizácii čo najskôr. Tento argument však vyvrátili samotné poisťovne, keď SAP zaslala vláde SR otvorený list, v ktorom kritizuje rozhodnutie vlády. Podľa SAP bolo toto rozhodnutie rýchle a na úkor kvality. SAP argumentoval nedostatkom času na prijatie potrebných legislatívnych zmien a inštitucionalizácie (Kancelárie zelenej karty, garančný fond, centrálny register motorových vozidiel, atď.). Poisťovne tiež kritizovali, že je neštandartné, aby sa takýto proces spúšťal uprostred roka.

V decembri 2000 sa MF SR vyjadrilo, že je ochotné posunúť termín demonopolizácie na pôvodný dátum (1.1.2002) v prípade, že poisťovne dostatočne tento presun vyargumentujú. V januári 2001 došlo k dohode a termín sa presunul na 1.január 2002. Od 1.1.2001 pristúpilo MF SR k ďalšiemu zvýšeniu sadzieb poistného v priemere o 39,1 %.

V máji 2001 bola schválená regulácia sadzieb poistného, avšak v tejto podobe bola pre poisťovne neakceptovateľná. V júni 2001 sa v parlamente prerokovával zákon o povinnom zmluvnom poistení motorových vozidiel. Objavili sa dva poslanecké návrhy, prvý s podporou MF SR a druhý prijateľný pre poisťovne. 22.6.2002 schválil parlament druhý poslanecký návrh. S týmto riešením nesúhlasilo MF SR a hneď požiadalo prezidenta, aby zákon v takomto znení nepodpísal. Prezident tak aj urobil a pridal ešte svoj návrh regulácie sadzieb poistného. To už nasledovali parlamentné prázdniny, takže parlament znovu rozhodoval o zákone až v septembri. 4.septembra 2001 schválili poslanci zákon znovu a bez zmien. Účinnosť zákona sa posunula na 1.10.2001 s tým, že od 1.januára 2002 si už motoristi môžu vybrať poisťovňu, kde uzavrú povinné zmluvné poistenie svojich motorových vozidiel. V období do 1.1.2002 sa mali pripraviť všetky potrebné inštitúty na zabezpečenie fungovania demonopolizovaného poskytovania poistenia. Úrad pre finančný trh vydal promptne do polovice októbra päť licencií pre poisťovne a neskôr pribudli ešte ďalšie tri poisťovne.

Od 1.januára 2002 vzrástli poistné sadzby o 20 % (8 % - príspevok pre hasičský záchranný systém, 8 % - miera inflácie a 4 % - kancelária poistiteľov = škody spôsobené neznámym/nepoisteným vinníkom). Od roku 2002 je teda na Slovensku možnosť výberu poisťovne pre povinné poistenie motorových vozidiel. V prvom roku získala dominantné postavenie na tomto trhu duo poisťovní Slovenská Poisťovňa - Allianz (v roku 2002 kúpila poisťovňa Allianz poisťovňu Slovenská poisťovňa).

Miesta lobovania:
V prípade prípravy schvaľovania procesu a formy demonopolizácie povinného zmluvného poistenia motorových vozidiel možno sledovať viacero miest, kde mohlo dochádzať, prípadne kde zrejme dochádzalo k lobovaniu/ovplyvňovaniu.

MF SR:
- SAP pôvodne spolupracoval na príprave zákona. Tento spôsob ovplyvňovania nie je ničím negatívnym, keďže sa na príprave zákona podieľali v podstate subjekty, ktorých sa mal zákon dotýkať, ktoré majú skúsenosti s praktickou aplikáciou poistných produktov
- SAP takisto pripomienkoval výšku a spôsob určenia sadzieb poistného ako aj termín spustenia demonopolizácie

Vláda SR:
- Vláda SR zmenila pôvodný návrh MF SR a posunula termín spustenia demonopolizácie na skorší dátum (1.7.2001 oproti navrhovanému termínu zo strany MF SR 1.1.2002). Subjekty, ktoré presadili toto posunutie, alebo dôvody prečo k tomu vláda pristúpila, sú neznáme, keďže poisťovne odmietli vládny argument ich tlaku na skoršie spustenie demonopolizácie

NR SR:
- Poslanecký návrh, ktorý bol napokon schválený aj prvý aj druhý raz, menil sadzby poistného do podoby prijateľnej pre SAP (poslanecký návrh z dielne poslanca J.Brocku). Možno predpokladať aktivitu SAP pri nachádzaní podpory pre tento návrh.
- Pôvodne schválený poslanecký návrh prijateľný pre SAP bol schválený aj po jeho nepodpísaní a vrátení prezidentom na opätovné prerokovanie v septembri 2001

Prezident SR:
- Keď bol v NR SR prvý krát schválený zákon v júni 2001, MF SR žiadalo prezidenta, aby zákon v tej podobe nepodpísal. Prezident túto prosbu vypočul a zákon nepodpísal.

Výsledky lobovania:
Aktivity rôznych subjektov v oblasti ovplyvňovania procesu demonopolizácie povinného poistenia motorových vozidiel sa prejavovali v dvoch hlavných oblastiach - termín spustenia demonopolizácie a sadzby poistného.

Termín spustenia demonopolizácie:
- Pôvodný termín 1.1.2002
- Október 2000, vláda zmenila termín na 1.7.2001
- November 2000, otvorený list SAP na MF SR
- December 2000, ochota MF SR počúvať argumenty SAP
- Január 2001, definitívny termín demonopolizácie 1.1.2002
- Jún 2001, NR SR - spustenie

© M.E.S.A.10, Bratislava, október 2002, www.mesa10.sk

demonopolizácie 1.1.2002 a účinnosť zákona 1.7.2001 (pol roka na prípravu inštitucionálneho zabezpečenia demonopolizovaného systému

- Júl 2001, prezident nepodpísal zákon, jeho účinnosť nebude od 1.7.2001
- September 2001, NR SR opätovné schválenie zákona - účinnosť zákona od 1.10.2001 (tri mesiace na prípravu inštitucionálneho zabezpečenia demonopolizovaného systému)
- Neúspech SAP pri dodržaní pôvodnej platnosti zákona od 1.7.2001 kvôli námietkam MF SR voči parlamentom schválenej podobe zákona.

Sadzby poistného:

- SAP: sadzby treba najskôr zdvojnásobiť až potom demonopolizovať (1999)
- SAP: MF SR by malo určiť len minimálnu sadzbu (2000)
- MF SR:
  - Pôvodný návrh: 5 rokov sadzby nie viac ako 30% zvýšenie spolu s pevne danou minimálnou sadzbou
  - Do vlády: 3 roky sadzby nie viac ako 30% zvýšenie s pevne danou minimálnou sadzbou - schválený návrh
- NR SR:
  - Poslanecký návrh 1: 2 roky sadzby nie viac ako 20% zvýšenie spolu, pevná minimálna sadzba poistného
  - Poslanecký návrh 2: 3 roky regulácie, minimálna sadzba pohyblivá podľa inflácie a škodovosti, maximálna sadzba nie viac ako 30% minimálnej, v roku 2002 sadzby ako v roku 2001 ale minimálna hranica bude pohyblivá podľa inflácie a škodovosti, v rokoch 2003 a 2004 zvýšenie o mieru inflácie a výšku škodovosti, maximálne však o 30 % - konečná podoba v zákone
- Prezident:
  - regulácia sadzieb 3 roky, maximálne zvýšenie minimálnych sadzieb v tomto období o 30 %, v jednom roku maximálne o 10 %

Záver:

Predložená prípadová štúdia o zákone o povinnom zmluvnom poistení motorových vozidiel (381/2001) ukazuje, že príprava, podoba a schvaľovanie demonopolizácie povinného poistenia motorových vozidiel bola ovplyvňovaná rôznymi subjektami. Najdôležitejšími lobistami v tomto prípade bola Slovenská asociácia poisťovní (SAP). Je to nezvyčajné, ale lobistom sa v tomto prípade stalo aj MF SR. Ďalším subjektom ovplyvňujúcim podobu schváleného zákona bol prezident SR, ktorý sa zapojil svojim návrhom regulácie sadzieb poistného a nepodpísaním pôvodného zákona. Napokon sú to neznáme skutočnosti (neznámy subjekt?), ktoré viedli vládu pôvodne k zmene termínu spustenia demonopolizácie. V septembri prijatá podoba zákona bola prijateľná pre poisťovne ako subjekty, ktoré uplatňujú toto poistenie v praxi a trh s povinným poistením motorových vozidiel dnes funguje.

5. Inštitucionalizácia lobingu ako protikorupčný nástroj

V právnom poriadku Slovenskej republiky nie je lobing upravený. Neznamená však, že jeho vykonávanie je nelegálne. Ústava v čl. 2 ods. 3 totiž umožňuje každému konať to, čo nie je zákonom zakázané. Štátne orgány, naproti tomu, môžu konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon (čl. 2 ods. 2). Ak berieme lobing ako snahu ovplyvniť určitý rozhodovací proces tak, aby bol dosiahnutý určitý výsledok, nie je možné takúto činnosť postaviť mimo zákon. Samozrejme, dôležité sú nástroje, ktoré sa pri tejto činnosti využívajú. Lobing je totiž stále vo verejnosti zafixovaný ako činnosť, za ktorou nevyhnutne stojí úplatkárstvo, korupcia, možnosť nelegálneho presadzovania určitých záujmov na úkor záujmov iných, atď. Je preto potrebné aj vo vedomí verejnosti striktne oddeliť lobing od korupčných a podobných praktík.

Pri úvahách o inštitucionalizáciu lobingu sa musíme oprieť o Ústavu SR, teda o tie jej ustanovenia, ktoré by mohli byť základom právnej úpravy lobingu. Pri činnosti nazývanej lobingom, je to nesporne článok 26:

(1) Sloboda prejavu a právo na informácie sú zaručené.
(2) Každý má právo vyjadrovať svoje názory slovom, písmom, tlačou, obrazom alebo iným spôsobom, ako aj slobodne vyhľadávať, prijímať a rozširovať idey a informácie bez ohľadu na hranice štátu. Vydávanie tlače nepodlieha povoľovaciemu konaniu. Podnikanie v odbore rozhlasu a televízie sa môže viazať na povolenie štátu. Podmienky ustanoví zákon.
(3) Cenzúra sa zakazuje.
(4) Sloboda prejavu a právo vyhľadávať a šíriť informácie možno obmedziť zákonom, ak ide o opatrenia v demokratickej spoločnosti nevyhnutné na ochranu práv a slobôd iných, bezpečnosť štátu, verejného poriadku, ochranu verejného zdravia a mravnosti.
(5) Orgány verejnej moci majú povinnosť primeraným spôsobom poskytovať informácie o svojej činnosti v štátnom jazyku. Podmienky a spôsob vykonania ustanoví zákon.

Pri lobingu je teda dôležité mať dostatok informácií. Obmedziť prístup k informáciám pre potreby lobingu by bolo s najvyššou pravdepodobnosťou neústavné. Ide tu o informácie na jednej strane potrebné na to, aby sa lobing v určitej konkrétnej záležitosti mohol vykonávať, na druhej strane ide o informácie o tom, že lobing sa vykonáva, kto tak robí, u koho, v akej veci a za akých podmienok. Presne tieto záležitosti by mala takáto právna úprava obsahovať. Je len samozrejmé, že spolu s tým by mal fungovať dobrý zákon o konflikte záujmov, čo je pre túto oblasť veľmi dôležité. Okrem toho je potrebné poukázať na potrebu existencie jasného a efektívneho kontrolného mechanizmu, ktorý by dozeral na vykonávanie tejto činnosti, ako u lobistov, tak aj u lobovaných. A napokon, stále u nás pretrváva potreba zlepšiť vymáhateľnosť práva, efektívne a pokiaľ možno rýchle prejednávanie vecí na súdoch, s čím je spojené fungovanie mnohých ďalších záležitostí.

Čo by lobingom vlastne malo byť? Keďže u nás neexistuje legálna definícia lobingu, pomôžeme si inými úpravami a teóriou. V zásade teda ide o **ovplyvňovanie výsledku procesu alebo regulácie, resp. pôsobenie na určité rozhodnutie vo výkonnej zložke moci.** Podľa inej, rozšírenej definície je lobing **také priame pôsobenie jednotlivca alebo záujmovej skupiny, alebo jej reprezentanta na voleného predstaviteľa alebo vládneho úradníka, ktoré má za cieľ ovplyvniť výsledok legislatívneho alebo regulačného procesu a nepredstavuje konflikt záujmov alebo korupciu** (M. Žantovský). Nevyhnutným znakom lobingu je, že ide o činnosť verejnú, resp. kontrolovateľnú. Naproti tomu pri korupcii ide v podstate o to isté, ale výmenou za ovplyvnenie konečného výsledku je určitý prospech voleného predstaviteľa, vládneho úradníka, alebo politického subjektu, ktoré reprezentujú. Ďalším, podstatným rozdielom je to, že korupcia je spravidla neverejná, deje sa potajomky, pretože všetkým zúčastneným stranám ide o to, aby ich konanie, ako aj cieľ ich konania, zostali nevyzradené.

© M.E.S.A.10, Bratislava, október 2002, www.mesa10.sk

Pri možnom pokuse o zákonnú úpravu lobingu by teda mali byť jasne vymedzené subjekty tejto činnosti. Už vyššie bolo naznačené, koho sa lobing de facto dotýka, teda kto je lobovaný. Zákon by mal podrobnejšie upraviť aj subjekty na strane lobistov, resp. podmienky, za ktorých môže určitý subjekt ako lobista vystupovať a konať. Pri niektorých zahraničných právnych úpravách sa vyžaduje dokonca povinná registrácia lobistov v osobitných registroch.

Takáto právna úprava by pravdepodobne mala tiež obsahovať špecifikáciu lobingu ako konkrétnej činnosti, teda mala by tam byť prítomná snaha udržať lobing v určitých prípustných hraniciach. Takisto by malo byť stanovené, aké praktiky sa už za lobing považovať nedajú, resp. vymedzenie a zákaz protiprávnych lobistických praktík. Keď už hovoríme o právach (a povinnostiach) lobistov, určitá regulácia je potrebná aj na strane lobovaných. Jednou z dôležitých čŕt takejto právnej úpravy musí byť totiž transparentnosť a poskytovanie informácií o takejto činnosti širokej verejnosti. Tu vyvstáva potreba zverejňovania zoznamu, "kalendára" stretnutí verejných činiteľov, resp. lobovaných subjektov vôbec, kde by boli zaznamenané všetky pripravované a uskutočnené stretnutia pri výkone funkcie. Nevýhodou je, čo so stretnutiami, ktoré sa uskutočňujú "neoficiálne", teda napr. mimo budovu úradu, v čase osobného voľna lobovaného subjektu, atď.

Tejto požiadavke sa v slovenskom právnom poriadku trochu približuje zákon č. 312/2001 Z. z. o štátnej službe, v ustanoveniach § 55. Týka sa však len tzv. zamestnanca vo funkcii mimoriadnej významnosti:

(1) Vedúci služobného úradu so súhlasom úradu pre štátnu službu určí, ktoré štátnozamestnanecké miesta služobného úradu určené v systemizácii sú miesta mimoriadnej finančnej a rozhodovacej významnosti (ďalej len "štátnozamestnanecké miesto mimoriadnej významnosti").

(2) **Štátny zamestnanec na štátnozamestnaneckých miestach mimoriadnej významnosti je povinný**
a) viesť zoznam stretnutí s osobami v služobnom úrade, ktoré nie sú zamestnancami služobného úradu,
b) viesť zoznam stretnutí mimo služobného úradu s osobami, ktoré sú účastníkmi konania pred služobným úradom alebo ktorých záujmy inak priamo ovplyvňuje konanie štátneho zamestnanca na štátnozamestnaneckom mieste mimoriadnej významnosti,
c) viesť zoznam stretnutí mimo služobného úradu s osobami, ktoré sú štatutárnymi orgánmi, zamestnancami, vlastníkmi alebo zástupcami právnických osôb, ktoré sú účastníkmi konania, alebo ktorých záujmy inak priamo ovplyvňuje konanie štátneho zamestnanca na štátnozamestnaneckom mieste mimoriadnej významnosti,
d) zverejňovať zoznam podľa písmen a) až c) podľa osobitného predpisu,
e) oznámiť úradu pre štátnu službu akékoľvek príjmy zo zárobkovej činnosti vykonávanej mimo štátnej služby.

(3) Blízke osoby štátneho zamestnanca na štátnozamestnaneckom mieste mimoriadnej významnosti sú povinné
a) podávať majetkové priznanie podľa § 54 o majetkovom priznaní štátneho zamestnanca,
b) oznámiť svoje pracovnoprávne vzťahy, účasť v štatutárnych orgánoch právnických osôb, ako aj podnikateľskú činnosť.

(4) Štátnemu zamestnancovi na štátnozamestnaneckom mieste mimoriadnej významnosti patrí osobný príplatok najmenej vo výške 30% tarifného platu.

(5)**Nedodržanie povinností podľa odsekov 2 a 3 je služobné previnenie štátneho zamestnanca podľa tohto zákona.**

Na ukážke je teda zrejmé, že prvé pokusy sprehľadniť možné lobistické aktivity sú už tu, zatiaľ však len na určitých postoch v štátnej správe. Styk úradníkov a poslancov so súkromnými osobami je súčasťou ich verejnej činnosti, neexistuje dôvod, prečo by tieto údaje nemohli byť priebežne zverejňované. Takisto neexistuje dôvod, prečo by nemohli byť zverejňované denné rozvrhy poslancov a vyšších úradníkov štátnej správy (M. Žantovský). Naopak, v tomto prípade si zákon vynucuje takúto povinnosť pod hrozbou pracovnoprávnej sankcie.

Pokiaľ hovoríme o úprave lobingu ako činnosti aktivite, právna úprava by mala myslieť aj na formálnu stránku úpravy tejto činnosti. Zákon by mal vymedziť, či pôjde napr. o živnosť, podobnú ako napr. poskytovanie poradenstva, resp. konzultácií. V tomto prípade by malo byť vymedzené, či ide o živnosť voľnú (pravdepodobne nie), alebo viazanú. Problém by teoreticky mohol nastať v požiadavkách na určitý druh vzdelania, resp. praxe. Teoreticky by mohlo ísť aj o živnosť koncesovanú, podmienky na povolenie na podnikanie, teda na udelenie koncesie by ale takisto museli byť precízne vymedzené. Pravdepodobne by to však prinieslo zbytočné komplikácie. Mohlo by ísť aj o osobitný typ podnikania na základe osobitného zákona, vyvstáva však otázka, či by to zbytočne nekomplikovalo právny systém v tejto oblasti; na druhej strane, by to mohlo priniesť jasnú právnu úpravu v danej oblasti, ktorá by nebola spochybňovaná inými právnymi predpismi upravujúcimi podnikanie.

Lobisti by takisto mali povinnosť takisto vykazovať svoje rokovania s verejnými činiteľmi, teda svoj "kalendár" stretnutí, ktoré uskutočnili pri vykonávaní tejto činnosti, pričom by museli povinne zverejňovať aj sumy, ktoré boli pri výkone svojej činnosti v určitej konkrétnej veci na lobovanie vynaložené.

S tým súvisí aj povinnosť vykazovať príjem z lobingu v daňovom priznaní osobitne. Podľa niektorých názorov by potom bolo zákonom určené určité percento ročných príjmov pochádzajúcich z tejto činnosti. Účelom takéhoto ustanovenia je to, aby sa lobizmom, ako prípadnou vedľajšou činnosťou, nezačal "zaoberať každý" (O. Kužílek).

V súvislosti s tým by bolo pravdepodobne potrebné upraviť aj daňové zákony. Daňový zákon (zákon o daniach z príjmov, č. 366/1999 Z. z.) totiž lobing nepozná. V ustanovení § 24, kde sa uvádzajú príklady daňovo uznateľných výdavkov, zákon tento pojem nepoužíva. V § 24 ods.1 sa síce uvádza, že daňovo uznateľný výdavok je taký výdavok, ktorý pomáha k dosiahnutiu, zabezpečeniu alebo udržaniu daňových príjmov. Podľa odborníkov na daňové predpisy by v dnešnej situácii záležalo na podnikateľovi, ako by vyargumentoval, že výdavky na lobing mali vplyv na dosiahnutie, zabezpečenie alebo udržanie daňového príjmu. Autori takýchto úvah sa u nás skôr zatiaľ prikláňajú k názoru, podľa ktorého ešte potrvá, kým sa prehodnotí škála daňovo uznateľných výdavkov a obohatí sa o nové položky, ktoré sú už súčasťou daňových výdavkov v iných štandardných ekonomikách. Prax daňových úradníkov by sa podľa odborníkov skôr prikláňala k neuznaniu takýchto položiek/nákladov ako daňových nákladov, ktoré si môže podnikateľ odpočítať zo svojho daňového základu.

V Slovenskej republike sa doteraz objavili dva pokusy inštitucionalizovať lobing. Prvý pokus bol z dielne KDH z roku 2000. Tento "zákon" predpokladal zadefinovanie troch skupín lobistov. Prvou skupinou mali byť tí, ktorí by mali lobing uvedený ako predmet podnikania a túto svoju činnosť by vykonávali za odplatu, na objednávku. Snažili by sa ovplyvňovať rôzne rozhodovacie procesy v prospech svojho klienta. Tieto osoby sa mali povinne registrovať v Kancelárii Národnej rady Slovenskej republiky.

Do druhej skupiny mali podľa návrhu zákona patriť lobisti, ktorí túto činnosť vykonávajú v mene právnickej osoby alebo v jej prospech. Tieto osoby mali mať povinnosť registrovať sa v Kancelárii NR SR len vtedy, ak by mali s jedným alebo viacerými poslancami viac ako 5 stretnutí v priebehu jedného kalendárneho mesiaca.

Tretiu skupinu lobistov mali tvoriť tzv. občianski lobisti. V tomto prípade by sa musel v Kancelárii NR SR zaregistrovať každý, kto by ako súkromná osoba, alebo ako člen neziskového združenia, či v jeho mene, vykonával činnosť vedúcu k ovplyvňovaniu legislatívneho procesu a musel by sa stretnúť s jedným alebo viacerými poslancami viac ako 10 krát v priebehu jedného kalendárneho mesiaca.

© M.E.S.A.10, Bratislava, október 2002, www.mesa10.sk

Druhým pokusom bol návrh zákona z dielne Centrálnej antikorupčnej jednotky Úradu vlády SR, ktorý sa zaoberal vstupom verejnosti do legislatívnych procesov. Vypracovaný bol tesne pred ukončením funkčného obdobia minulého parlamentu, na ktorého rokovanie sa už nedostal. Jeho zámerom bolo umožniť širokej verejnosti pripomienkovať legislatívne návrhy (teda nielen návrhy zákonov, ale aj vyhlášky, nariadenia vlády, všeobecne záväzné nariadenia obcí a samosprávnych krajov) ako na úrovni vlády a ústredných orgánov štátnej správy, na úrovni Národnej rady Slovenskej republiky, tak aj na úrovni samosprávy, či už obecnej, alebo krajskej. Návrh zákona nevyžadoval žiadne registrácie. Orgánom, ktoré predkladali konkrétny legislatívny návrh ukladal povinnosť zverejniť tento návrh v dostatočnom časovom predstihu, aby sa s ním mohla verejnosť oboznámiť. Po doručení určitého počtu pripomienok ku konkrétnej záležitosti sa nimi musel tento orgán povinne, zo zákona, zaoberať. Počty relevantných pripomienok sa rôznili v závislosti od druhu orgánu, ktorý konkrétny legislatívny návrh predkladal.

Záverom treba povedať, že pri zlepšení aj ostatných podmienok, ktoré majú, resp. by mali vplyv na vykonávanie takejto činnosti, by sa mohol stať lobing na základe zákonnej úpravy bežnou súčasťou verejného života. V niektorých krajinách, kde takéto úpravy sú a fungujú, dokonca priniesli sprehľadnenie rôznych rozhodovacích procesov, viac zverejňovaných informácií, tým väčšiu zainteresovanosť verejnosti, a nakoniec, s väčšou transparentnosťou prichádza aj menej korupcie.

Literatúra

Knižná literatúra:
- Slovensko - štúdia krajiny pre Open Society Fund o stave korupcie, 2002,
- Vyhodnotenie plnenia akčného plánu boja proti korupcii - Úrad vlády SR, 2001,
- Korupcia verzus lobing, CPHR - TIS, zborník, 2000,
- Ekonomické a sociálne reformy na Slovensku: Niektoré aspekty tvorby verejnej politiky a presadzovania záujmov, SGI, Ineko, TIS, 2001,
- Ako môže hlas občanov presadiť zmenu legislatívy, Občianske oko, 2002,
- Ako skladá verejná správa účty verejnosti na Slovensku - objektívne kritériá, CPHR-TIS, 2000,
- Návrh zákona na vstup verejnosti do legislatívneho procesu , Úrad vlády, 2002,
- Korupcia na Slovensku a jej spracovanie v médiách, CPHR-TIS, 2001,
- Verejné obstarávanie vo väzbe na korupciu a transparentnosť, CPHR-TIS, 2001,
- Inovačné témy verejného obstarávania, CPHR-TIS, 2001,
- Seminárny bulletin, riešenie konfliktu záujmov, CPHR - TIS, 2002,
- Zborník , SEF - diskusný klub "Reformné kroky vlády v rokoch 2000-2001 ako súčasť protikorupčných opatrení, M.E.S.A. 10, 2002,
- Súhrnná správa o stave spoločnosti SR (IVO, 2002),
- Výročná správa ŠFRB 2001,

Právne normy:
- Zákon č. 460/1992 Zb. Ústava SR,
- Zákon č. 312/2001 Z.z. o štátnej službe,
- Zákon č. 366/1999 Z.z.o dani z príjmov,
- Zákon č. 575/2001 Z.z.o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy,
- Zákon č. 106/1999 Z.z. o hospodárskom a sociálnom partnerstve (o tripartite),
- Zákon č. 381/2001 Z.z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla a o zmene a doplnení niektorých zákonov,
- Zákon č. 231/1999 Z.z. o štátnej pomoci,
- Zákon č. 124/1996 Z.z. o štátnom fonde podpore bývania,
- Zákon č. 273/1994 Z.z. o zdravotnom poistení,
- Zákon č. 274/1994 Z.z. o sociálnej poisťovni,

Internetové zdroje:

- www. worldbank.org/wbi/governance

internetovské stránky asociácií:
- SAFS (www.safs.sk)
- Grémium majiteľov lekární (http://www.vadium.sk/susedia/gml/)
- Slovenská lekárnická komora (http://www.slek.sk/)
- Projekt "Práva pacientov" (http://www.pravapacientov.sk/)
- Zväz pacientov Slovenskej republiky (http://www.pacienti.cz/sk_index.htm)
- Asociácia súkromných lekárov SR (http://www.aslsr.sk/)
- Asociácia dodávateľov liekov a zdravotníckych pomôcok (http://www.adl.sk/)internetovské stránky:
- Sociálna poisťovňa (www.socpoist.sk)
- Všeobecná zdravotná poisťovňa (www.vszp.sk)
- Štátny fond rozvoja bývania (www.sfrb.sk)
- Úrad pre štátnu pomoc (www.usp.sk)

Iné zdroje:
- Stanovy analyzovaných organizácií a orgánov,
- monitoring tlače (TRIAS)

© M.E.S.A.10, Bratislava, október 2002, www.mesa10.sk

© M.E.S.A.10, Bratislava, október 2002, www.mesa10.sk

M.E.S.A.10 – Centrum pre ekonomické a sociálne analýzy

M.E.S.A.10 – Centrum pre ekonomické a sociálne analýzy

Je ekonomický think-tank — nezávislá, mimovládna a nezisková organizácia.

Hlavným cieľom M.E.S.A. 10 je podpora slobodnej trhovej ekonomiky, princípov a hodnôt ako je slobodná súťaž, rovnosť šancí, slobodné podnikanie, nedotknuteľnosť súkromného vlastníctva, obmedzená úloha štátu, otvorenosť ekonomiky, oddelenie ekonomickej a politickej moci.

M.E.S.A. 10 považuje za nevyhnutný predpoklad úspešnej ekonomickej transformácie a zdravého ekonomického vývoja:

- efektívne inštitucionálne usporiadanie spoločnosti založené na rešpektovaní a ochrane vyššie uvedených hodnôt a princípov
- vytváranie a dôsledné vynucovanie pravidiel hry ochraňujúcich tieto hodnoty a princípy
- ovplyvňovanie verejnej mienky s cieľom presadiť a zatraktívniť tieto hodnoty v spoločnosti

Rozhodujúcimi aktivitami M.E.S.A.10 sú:

- vypracovávanie ekonomických analýz a štúdií
- poskytovanie rozhovorov, stanovísk, reakcií a komentárov k aktuálnym témam domácim a zahraničným médiám a inštitúciám
- organizovanie diskusných podujatí, seminárov, konferencií a prednášok k aktuálnym témam spoločensko-ekonomického vývoja
- publikačná činnosť

Hlavnými oblasťami, ktorým sa M.E.S.A. 10 venuje sú:

- makroekonomický vývoj
- hospodárska politika a reštrukturalizácia ekonomiky
- verejné financie
- zahraničný obchod a zahraničné investície
- privatizácia
- reforma a decentralizácia verejnej správy
- regionálny rozvoj
- integrácia Slovenskej republiky do Európskej únie

M.E.S.A. 10 Consulting Group, s.r.o.

je dcérskou spoločnosťou M.E.S.A.10. Zaoberá sa spracovaním ekonomických štúdií a analýz na komerčnej báze.

Center for Economic & Social Analyses
M.E.S.A.10

PRODUKTY

RegionView

RegionView je manažérsky rozhodovací nástroj určený na strategické rozhodovanie o alokácii investícií v rámci Slovenska založený na komparatívnej analýze a prognóze ekonomického, demografického, technologického, sociálneho a ľudského potenciálu jednotlivých regiónov. Súčasťou balíka je interaktívna softvérová databanka kvantitatívnych a kvalitatívnych ukazovateľov za všetkých 79 okresov Slovenska umožňujúca modelovanie podľa vlastných preferencií klienta.

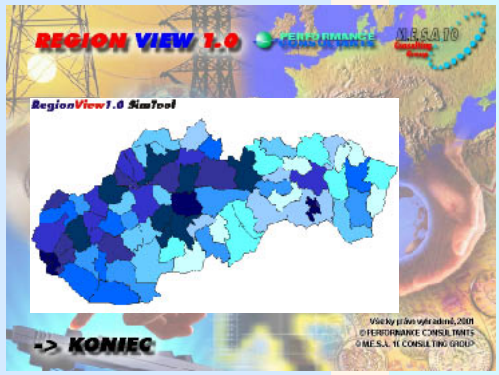

RegionView je každoročne aktualizovaný a dostupný v slovenskej a anglickej verzii.

Investor's Navigator

Investor´s Navigator je pravidelná mesačná správa o investičnom prostredí na Slovensku s dôrazom na investície zo zahraničia. Obsahuje aktuálne informácie o vývoji legislatívneho prostredia, aktuálnu štatistiku o stave zahraničných investícií, informácie o významných investičných projektoch a predpokladaný vývoj v oblasti zahraničných investícií v budúcnosti.

Slovak Monthly Report

Pravidelný mesačný prehľad o politickom a ekonomickom dianí na Slovensku zahrňujúci okruhy ako vývoj na domácej politickej scéne, integrácia, reštrukturalizácia, reálna ekonomika, zahraničný obchod a investície, fiskálna politika, monetárna politika a finančný trh. Súčasťou každého čísla sú aj hlbšie ekonomické analýzy a komentáre na aktuálne témy. SMR vychádza v tlačenej a elektronickej podobe, v slovenskej a anglickej mutácii.

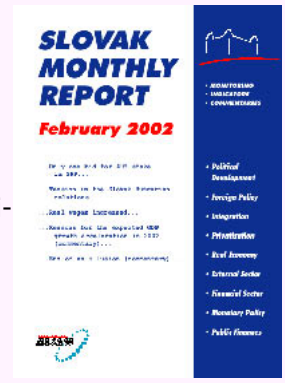

Mesax

Pre hodnotenie hospodárskej klímy na Slovensku je veľmi dôležité poznať názory a očakávania podnikateľského sektora. Vo svete sú ako jedno z hodnotiacich kritérií používané odvetvové konjunkturálne indexy, ktoré sa v pravidelných intervaloch zverejňujú a majú výraznú vypovedaciu schopnosť. Index MESAX vychádza z pravidelného mesačného prieskumu názorov predstaviteľov viac ako 200 najvýznamnejších slovenských podnikov z odvetví priemyslu a služieb na súčasnú hospodársku situáciu v ich podniku a na očakávaný vývoj v najbližších šiestich mesiacoch.

MESAX je pravidelne publikovaný na internetovej stránke www.mesa10.sk ako aj v mesačníku Slovak Monthly Report.

ProjectPlan

ProjectPlan je softvér pracujúci na základe účtovných štandardov umožňujúci projektovanie výkonnosti projektu/firmy pri zohľadnení budúceho makroekonomického vývoja, modelovanie, a analýzu citlivosti projektu na vonkajšie (inflácia, kurzy, a pod.) a vnútorné parametre (zamestnanci, vstupy, technológie, úroková miera a pod.). Ideálne pre projektovanie nových investícií, rozhodovania o realizovateľnosti projektov a žiadosti o úver. Výstupy v tlačenej forme, v anglickom a slovenskom jazyku.

Viac informácií Vám radi poskytneme na adrese:

M.E.S.A.10 Consulting Group, s.r.o.
Hviezdoslavovo nám. 17,
811 02 Bratislava, Slovenská republika

tel: +421 2 54435900, 54431169
fax:+421 2 54419882
e-mail: mesa10@mesa10.sk